

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ ΙΓ' 15-28

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1913

Η ΚΑΒΑΛΛΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗΝ ΚΑΤΟΧΗΝ

Εἰς τὴν Καβάλλαν ἔφθασα τρεῖς ἑβδομάδας μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατάληψίν της. Τὸ ἔργον τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως ἀπὸ τοῦ Τούρκου ἐνεπιστεύθη ὁ ἀρχηγὸς τῆς στρατιᾶς τοῦ Στρυμόνος εἰς τοὺς ἀτάκτους Βουλγάρους προσκόπους καὶ ἐπικούρους αὐτῆς, ἐνῶ ὁ ἴδιος ἐλαύνων διὰ χώρας ἐγκαταλειφθείσης ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἔσπευδε νὰ προλάβῃ τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν εἰσερχόμενον ἤδη εἰς Θεσσαλονικὴν μετὰ τὴν μάχην τῶν Γενισῶν. Ἦτο ὁ «ἀγὼν δρόμος», τὸν ὁποῖον στρατιωτικοὶ κριταὶ ὑπαινίχθησαν ἐσχάτως καὶ ἐχαρακτήρισαν ὡς οἰκτρὸν σφάλμα τῶν συμμάχων. Τὸν ματαίως εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν τότε βιασθέντα νὰ φθάσῃ στρατὸν ἠναγκάσθησαν ὄχι πολὺ κατόπι ν' ἀποστῶσιν οἱ Βούλγαροι, μεταφέροντες δι' ἑλληνικῶν μεταγωγικῶν ἐκεῖ ὅπου ἀρχῆθεν ἔπρεπε νὰ κατευθυνθῇ. Τὴν ὄραιοι δὲμος χώραν ἀπὸ Μελενίκου καὶ Νεβροκόπου μέχρι Σερρών, Δράμας, Ἐλευθερῶν, Ξάνθης, Καβάλλας δὲν ἠδύναντο νὰ σώσουν πλέον ἀπὸ τὰ ἄτοπα, τὰ ὁποῖα συνεπῆγεν ἡ ἔξ ἀρχῆς παράδοσις της εἰς τὴν δικαιοδοσίαν ἀτάκτων ὀρδῶν. Ἔως σήμερα, μετὰ τρεῖς ὄλους μῆνας ἔκτοτε, ὁ σιδηρόδρομος Θεσσαλονίκης-Δεδεαγιάς, ἀπὸ Δοϊρῶν διὰ Δεμιρ-Ἰσάρ, Σερρών εἰς Δράμαν καὶ Ξάνθην δὲν δύναται ἀκόμη νὰ ὑπηρετήσῃ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν κίνησιν τῆς χώρας. Καὶ ἡ διοίκησις δὲ αὐτῆς ἀκόμη δὲν εἰσῆλθεν εἰς ὁδὸν κανονικὴν, εἶνε μάλιστα πολὺ, πολὺ ἀνώμαλος καὶ εἰς τοὺς κατοίκους πολὺ δυσάρεστος.

Ὅτε εὐρέθην πολὺ πλησίον τῆς Καβάλλας, κατέναντι αὐτῆς εἰς τὴν Θάσον, ταξιδεύων ἐκ

Πειραιῶς μὲ ἀτμόπλοιοι τῶν νέων νησιωτικῶν γραμμῶν, ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς νήσου ταύτης ἀπὸ τῆς μόνης ἀγορᾶς καὶ τοῦ μόνου λιμένος τῆς συγκοινωνίας της μὲ τὸν ἄλλον κόσμον — τοῦτο εἶνε ἡ Καβάλλα διὰ τὴν Θάσον — ἦτο πλήρης. Ὅλιγον κατόπιν ἀρθαίρετα μέτρα ἀνευθύνων βεβαίως βουλγαρικῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως ἀπηγόρευσαν τὴν μετὰ τῆς νήσου συγκοινωνίαν καὶ εἰς μικροὺς ἀκόμη λεμβούχους. Τότε δὲμος ἦτο δυνατὸν εἰσεῖτι μὲ τινὰς περιορισμοὺς νὰ πλεύσῃ κανεὶς ἐκ τῆς νήσου εἰς Καβάλλαν μὲ μικρὸν ἰδιωτικὸν ἀτμόπλοιοι, ἀνῆκον εἰς τὴν γερμανικὴν μεταλλευτικὴν ἔταιρειαν τῆς Θάσου καὶ ἐτελοῦν τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἔταιρείας. Τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴν ὠφελήθη διὰ νὰ γνωρίσω τὸν δεύτερον μετὰ τὴν Θεσσαλονικὴν λιμένα τῆς Μακεδονίας καὶ μίαν τῶν σπουδαιοτάτων καθαρῶς ἑλληνικῶν πόλεων αὐτῆς.

Ἀπὸ τὸν «Λιμένα» τῆς Θάσου, ὅστις τὸ ὄνομα τοῦτο φέρει ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν καὶ μάλιστα μόνος λιμὴν αὐτῆς, ἡ μέχρι Καβάλλας ἀπόστασις εἶνε δεκαπέντε περίπου μιλίων. Ἄλλ' ἡ μακεδονικὴ ἀκτὴ ἡ μεταξὺ Καβάλλας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου ἀπέχει τῆς νήσου μόλις ἔξ μίλια. Καὶ εἰς τὸ μέσον ἀκριβῶς τοῦ στενοῦ τούτου πορθμοῦ κεῖται τὸ ἀκατοίκητον βραχώδες νησάκι, ἡ Θασοπούλα, ἡ ὁποία προκαθήμενὴ εἰς τὸν κολπίσκον τοῦ «Λιμένα» σχηματίζει αὐτὸν εἰς ἀληθῆ λιμένα, εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ. Παρὰ τὸν λιμένα τοῦτον ἔκτισαν διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Θάσιοι τὴν πόλιν των ἐντὸς μικρᾶς καταφύτου εὐφόρου λεκάνης, κυκλονμένης ἀπὸ

δασώδη χαριτωμένα βουνά. Οι επιχειρηματικοί και δραστήριοι Έλληνες οι ιδρύσαντες εδώ την αποικίαν των, ηδύναντο βεβαίως πολύ καλά να εκτιμήσωσι την σημασίαν της θέσεως ταύτης πρὸς κάρπωσιν τοῦ πλοῦτου τῆς τόσον πλησίον κειμένης ἀντικρυνῆς μακεδονικῆς παραλίας, τῆς ὁποίας τὸ σπουδαιότερον τμήμα ἀποτελεῖ ἡ ἐκ τῶν προσχώσεων τοῦ Νέστου γονιματῆ πεδιάς. Σήμερον ἀκόμη ἡ Θάσος φαίνεται διατηροῦσα πᾶσαν τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τῆς παλαιᾶς εὐκείνης εὐδαιμονίας τῆς. Πραγματικῶς ἡ ὁλοστροφύλλη φουντωτὴ νῆσος τόσον ἀκριαία διατηρεῖ ἀκόμη τὰ νεανικά της κάλλη, εἶνε ἐξ ἄλλου τόσον ἀκραιφνῶς ἑλληνικὴ μέχρι τοῦ μὴ ἔχειν μηδένα πάροικον Τούρκον, ἡ ἀρχαία της πόλις πρὸς τοῦτοις τόσον ὠραία λειψανα σώζει τοῦ θανμασίου περιβόλου, τῶν καλλιτεχνικῶν πυλῶνων, τῶν μολῶν τοῦ λιμένος της, ὥστε σχεδὸν νομίζει τις ὅτι ζῆ ἐνταῦθα εἰς ἀρχαίον περιβάλλον ὑπὸ τὴν σκέπη τῶν δασῶν τῆς νήσου καὶ παρὰ τὰ σιωπηλὰ ἔρελια τῶν ναῶν καὶ τῶν δημοσίων κτισμάτων της.

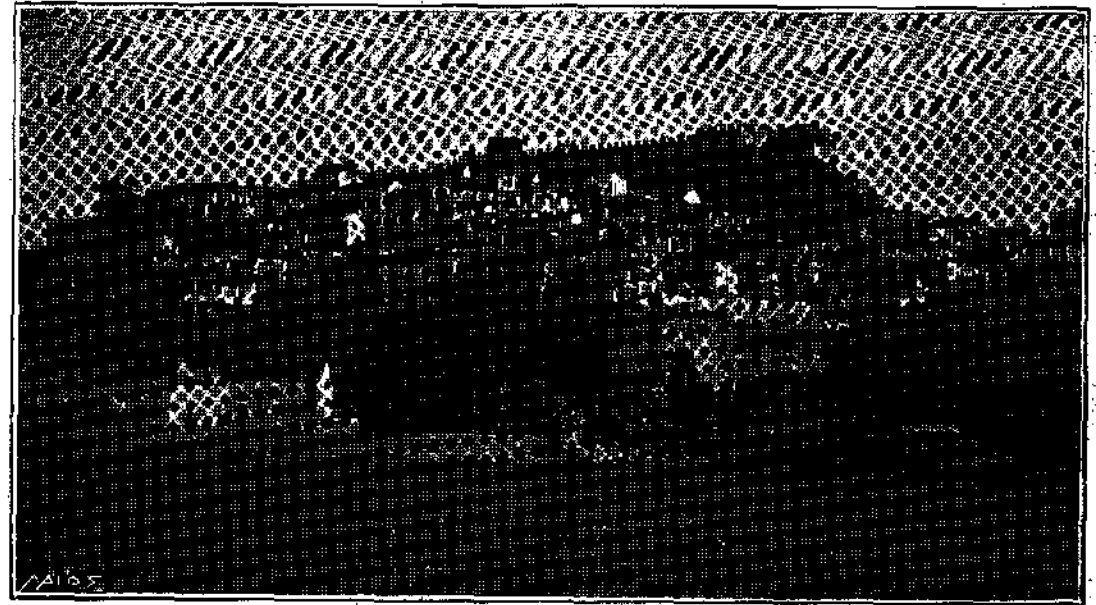
Τὴν συγκατοικίαν μὲ τὴν Καβάλλαν ὑπερετεῖ ἡ μικρὰ «Ίδα» τῆς μεταλλευτικῆς ἐταιρείας, ὅχι κατ' εὐθείαν ἀπὸ τὸν Λιμένα, ἀλλὰ πάντοτε διὰ μέσου τῆς ἕδρας αὐτῆς παρὰ τὰ Λιμενάρια, κείμενα εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν ἄκρην τῆς νήσου. Παραπλέει τις ἐπομένως ἑλθὼν τὴν βορείαν καὶ δυτικὴν παραλιὰν μὲ τὴν ἑξαισίαν θῆαν. Ἐξ ἀριστερῶν μὲν πρὸς τὰ κατάφυτα χαμηλὰ βουνὰ τῆς νήσου καὶ τὰ εἰς τὰ πλάγια τῶν ὠραία τοποθετημένα χωρία, ἐκ δεξιῶν δὲ πρὸς τὰς μεγαλοπρεπεῖς τῆς Μακεδονίας μακρὰς σειρὰς ὄρεων ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων κορυφῶν τῆς Ροδόπης μέχρι τοῦ Παγγαίου, μεταξὺ Καβάλλας σχεδὸν καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος διήκοντος, καὶ ἕως τῆς οὐρανοῦσους κορυφῆς τοῦ Ἄθω. Τὴν βαθεῖαν μου συγκίνησιν, ὅταν ἀνελογιζόμεν ὅτι μεταξὺ τῶν γιγαντιαίων τούτων χαρακτηρισμάτων περικλείεται μέγα ὑπὸ εὐρώστου ἑλληνικῆς φυλῆς κατοικοῦμενον τμήμα τῆς ἑλληνικῆς πατρίδος, καθίσταν ἔτι βαθυτέραν παλαιὰ παιδικὰ καὶ νεανικὰ ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν χώραν ἐκείνην ὅπισθεν τοῦ χιονοσκεποῦς Παγγαίου, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Στρυμόνος, εἰς τὴν ἀπέραντον πεδιάδα καὶ τὰς πολυρρύτους κλεισούρας, διὰ τῶν ὁποίων κυλίει τὰ μελανά νερά του ὁ βαθυδίνης ποταμὸς. Καὶ ἂν — μὲ πόνον βαθὴν ἐσπλογοζέμην — τὴν ἐπαύριον τῆς ἀπελευθερώσεώς της ἀπὸ τοῦ ἀγρίου τυράννου ὅχι ὀλιγώτερον σκληρὰ ἀποδεχθῆ ἡ τύχη της ὑπὸ τοὺς ἐλευθερωτὰς τοῦ παρόντος; . . .

Τρεῖς ὥρας διαρκεῖ ὁ παράπλους καὶ ἄλλας τρεῖς πάλιν ἐκείθεν ὁ πλοῦς πρὸς τὰ ὀπίσω μέ-

χοι τῆς Καβάλλας. Οἱ συνεπιβάται διηγούντο ὅχι πολὺ εὐχάριστα πράγματα περὶ τῆς ὑποδοχῆς, τὴν ὁποίαν εὕρισκε τὸ πλοῖον ἀπὸ τὰς βουλγαρικῆς ἀρχῆς, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸν λιμένα μετὰ τὴν 5 μ. μ. Καὶ ἡ ὥρα αὐτὴ εἶχε παρέλθῃ ἤδη ὅτε ἡμεῖς ἐπλησιάζαμεν. Εἰδικῶς μάλιστα ἀνέφεραν ὅτι κατὰ τὸ προηγηθὲν ταξίδιον ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ μείνουν καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἐντὸς τῶν λέμβων τῆς ἀποβιβάσεως χωρὶς νὰ ἐπιτρέπουν μήτε τὴν εἰς τὴν πόλιν ἀποβίβασιν μήτε τὴν εἰς τὸ ἀτιμόπλοιον ἐπιστροφὴν. Καὶ ἡ παραμονὴ μας ὅμως τώρα καθ' ὅλην τὴν νύκτα μέχρι τῆς πρωίας ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ μικροῦ σκάφους, μήκους 15 μ. καὶ πλάτους 4, ἕνεκα τοῦ ψύχους, τῆς βροχῆς καὶ τοῦ κλύδωνος τῆς θαλάσσης θὰ ἦτο πᾶν ἄλλο ἢ εὐχάριστος. Εὐτυχῶς ἀπὸ τὴν δύσκολον θέσιν μὲ ἔσωσε μία ἀπροσδόκητος συγκυρία. Ὁ Βούλγαρος ἐπιλοχίας κ. Ἀνδρέας, ὅστις ἐφρουρεῖ μετὰ τινῶν τακτικῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν προκυμαίαν, ὅταν τοῦ ἀνεφέρθη τὸ ὄνομά μου, ἐνθυμήθη ὅτι μὲ ἐγνώρισεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἐπίσκεψιν τῶν Βουλγάρων φοιτητῶν καὶ μὲ πολλὴν προθυμίαν καὶ εὐγένειαν ἐπέτρεψε τὴν ἐξοδὸν μου μετ' ἑνὸς ἄλλου Ἀθηναίου ἐπιβάτου, ὅστις εἶχε τὴν φαινήν ιδέαν νὰ παρουσιάσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ἐπισκεπτήριόν μου καὶ προετοιμάσῃ οὕτω τὴν καλὴν μας δεξίωσιν. Τέλος πάντων κατὰ ἀξίωσιν καμιά φορά, ἴσως καὶ πολλὰς φορές, καλὰ γνωριμίαι. «Ἐννοῦς ξένιζε». Δυστυχῶς ὅμως τὴν ἐπαύριον μόνον ἔμαθα ὅτι ἡ φιλικωτάτη πρὸς ἡμᾶς ὑποδοχὴ δὲν ἐπεξετάθη καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐπιβάτας, οἵτινες στριμωγμένοι, διγυῖντες καὶ νήστευσι διενηκτέρευσαν εἰς ἓν δωμάτιον τοῦ τελωνείου.

Οἱ παρὰ τὴν προκυμαίαν δρόμοι τῆς πόλεως εἶνε ὅπως οἱ συνήθεις τουρκικῶν παζαριῶν: σκότος καὶ ὀλισθηρὰ, ὀλισθηρὰ εἰς τὸν παχὺν βόρβορον. Οἱ πλείστοι ὅμως ἄλλοι δρόμοι εἶνε ἀκριτὰ καθαροί, ὅλοι ἀνηφορικοί, διότι ἡ πόλις κεῖται εἰς τὰ πλάγια βραχῶδους ξηροῦ βουνοῦ προβάλλοντος εἰς τὴν ἄλιμενον θάλασσαν βραχίονα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ παλαιὸν φρούριον καὶ ἡ τουρκικὴ συνοικία τῆς πόλεως. Τὴν ὄραν πού ἐφθάσαμεν δὲν διέκρινα ἐννοεῖται τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, καὶ μόνον τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῆς ἑλληνικῆς λέσχης, ὀλίγον ὑψηλότερα τῆς προκυμαίας κείμενον, ἐφαίνετο μακρόθεν ἤδη ἀπὸ τὴν θάλασσαν καταλαμπόμενον ἀπὸ τὰ πολυάριθμα φῶτα του.

Ὅταν ἐφθάσα εἰς τὸ «Μέγα Ἐνοδοχεῖον», τὸ ὁποῖον παρέχει εἰς τὸν ξένον καλὴν ἀνάπαυσιν, ἂν καὶ ὅχι ἀνευ οὐσιωδῶν ἐλλείψεων ἐπαρχιακῆς φύσεως, παρετήρησα ὅτι ἐκεῖ κατέλυον

ΚΑΒΑΛΛΑ — ΑΠΟΨΙΣ ΤΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΣΥΝΟΙΚΙΑΣ ΕΚ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

ἀρκετὰ προσωπικότητες ἐκ τῶν βουλγαρικῶν διοικητικῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ καὶ ἀμέσως ἀντελήφθη ὅτι κάποια βαρεῖα, πολὺ βαρεῖα ἀτμοσφαιρα ἦτο διακεχυμένη εἰς τὸ καθ' ὅλον ἑλληνικὸν περιβάλλον. Ἡ κατήφεια ἦτο ζωγραφημένη εἰς τὰ πρόσωπα ὄλων καὶ ἀκόμη μεγαλύτερα ἦτο ἡ δυσφορία τῶν ἀνθρώπων δι' ὅσα ἔβλεπον γινόμενα καθ' ἡμέραν ἐνώπιόν των καὶ δι' ὅσα ἐφοβοῦντο διὰ τὸ μέλλον. Ἐἶχα ἀκούσῃ ἤδη πολλὰ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν κατελήφθη ἡ χώρα περὶ τὰς Σέρρας, τὴν Δράμαν, τὴν Ξάνθην, τὸ Σαρισιαμπάν, ἀλλ' αἱ λεπτομέρειαι, τὰς ὁποίας ἤκουα τώρα εἰς τὸν προχείρως ἐκεῖ σχηματισθέντα ἑλληνικὸν κύκλον ἦσαν φρικωδέστεραι. Ἕλληνας δὲν ἔβλαψαν ποιθενὰ οἱ ἄτακτοι Βούλγαροι. Ὁ ὀλίγος μάλιστα τακτικῶς βουλγαρικῶς στρατός, ὅστις εἰσῆλθεν ἀργότερον εἰς τὴν Καβάλλαν, ἐφέρθη ἀξιοπρεπέστατα πρὸς ἡμᾶς. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπλοῖκοι στρατιῶται ἐζητωκραύγουν ὑπὲρ τῶν συμμάχων, αἱ ἑλληνικαὶ δὲ σημαῖαι ἀδελφωμένοι πρὸς τὰς βουλγαρικὰς ἀνυψώθησαν παντοῦ πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ὠραίας ἡμέρας τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλ' αἱ διακρίσεις αὐταὶ δὲν διήρκεσαν πολὺ. Αἱ προχείρως ἐγκατασταθεῖσαι ἀρχαὶ ἔσπευσαν ἀμέσως δι' ὄλων των τῶν μέτρων νὰ δεξθῶν ὅτι οἱ νικηταὶ δὲν ἤλθαν ὡς ἐλευθερωταί, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ὡς Βούλγαροι κατακτηταὶ καὶ ἐπομένως ὡς ἐκβουλγαριστὰ τῆς χώρας καὶ ὅπου

ἀκόμη ὁ ἀκραιφνῆς ἑλληνικὸς αὐτῆς χαρακτὴρ ἐπέβαλλε τοῦλάχιστον μετριοπάθειαν εἰς τὰς γνωστὰς τάσεις τῶν ζωηροτέρων Βουλγάρων πατριωτῶν.

Πρὸς τοὺς Τούρκους ὅμως ἡ διαγωγή τῶν ἀγρίων ἀτάκτων ὄρεων ὑπῆρξε φρικαλέα. Ὅτι ἀνεπιεικέστατα μετεχειρίσθησαν τοὺς ἀπαισίους τυράννους τῆς χθὲς δὲν θεωρῶ πᾶν ὡς τὴν χειριστὴν πρᾶξιν τῶν Βουλγάρων. Ποῖαν μεταχειρισθῶν ἀξίωσιν οἱ Τούρκοι κατ' αὐτὸ τὸ κοινὸν δίκαιον δὲν πρέπει νὰ διδαχθῶμεν ἀπὸ τοὺς θεωρητικῶς διδασκάλους τοῦ δικαίου, ἀλλ' ἀπὸ τὰ οἰκτρά θύματα τοῦ ἀπαισίου ἐχθροῦ παντοῦ ὅπου ἀντίκρουσεν οὗτος δόπλους χριστιανούς, γυναῖκας, γέροντας, παιδιά. Καὶ οἱ Βούλγαροι ἐπραξαν ἀπλῶς τὸ καθήκον των σφαγαίοντες τοὺς δημίους τῶν εἰς τὰς φυλακὰς τοῦ Δεμιρ-Ἰσὰρ τυραννοῦστων ἀδελφῶν των καὶ τοὺς φονεῖς τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Δράμας κατακρεουργηθέντων χωρικῶν τῆς Πλεύνας. Ἀλλ' ὅλος δυστυχῶς ὁ λοιπὸς τρόπος των πρὸς τὰ ἑλεεινὰ θύματα τῆς ἐδικαισεώς των, ἦτο τόσον θηριώδης, ὅσον καὶ ἀδικαιολόγητος. Οἱ Τούρκοι τῆς Καβάλλας παρεδόθησαν ἄνευ ιδέας πᾶν ἀντιστάσεως, ἀφοῦ ματαίως ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἐπέμβασιν τῶν θαλασσοκρατούντων Ἑλλήνων διὰ νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τὴν ἰδιάν των φιλάνθρωπον ἀρχὴν. Πρὸς βία Τούρκων καὶ Ἑλλήνων τῆς Καβάλλας εἶχε μεταβῆ ἐπὶ τούτῳ εἰς

Θάσον, έλπίζουσα εκείθεν την σωτηρίαν. Εύθως δέ κατόπιν είδον όλα τα δεινά επιπίπτοντα κατά της κεφαλής των.

Ο σκοπός των κατακτητών ήτο πρώτον ο χρηματισμός, όχι όμως προς όφελος της δικαιουμένης να προβή και εις βαρυντάτην ακόμη φορολογία των χλιδώντων μπεδων βουλγαρικής κυβερνήσεως, αλλά μόνον προς ίδιόν των ατομικών. Διά τούτο και τους πλουσίους Έβραίους, οι οποίοι άλλου μόνον ήξευραν ν' ανοίγουν πλατύτατα τα στόματά των δι' ότι δεν τους συνέβη, ενώ εδώ έμειναν ιχθύων αφρονότεροι και δι' όσα πικρά και άλγεινά τους συνέβησαν, εξεμάτισαν κυριολεκτικώς ως τó κόκκαλο. Ένα ήλικιωμένον Έβραϊόν μεγαλέμπορον έστειλαν νύκτα ώρας πολλάς μακράν της Καβάλλας, όπότε δεν έκαστος γνώριζεν ότι κανείς τότε δεν επέστρεφε ζωντανός. Είς την περί της ψυχής του άγωνίαν ο καλός απόγονος του Άβραάμ έδέχθη να πληρώση όσα λύτρα του έζήτουν, διότι περι αυτών έπρόκειτο και όχι περί της ήμισια ένδιαφροσύνης τους Βουλγάρους ζωής του. Λέγεται λοιπόν ότι έπληρώσε πενήντα χιλιάδας λιρών λύτρα, ποσόν τό όποιον ύποθέτω έξώγκωσε τόσον πολύ ή φήμη. Άλλ' οι άνθρωποι, οι όποιοι έγνώριζαν ότι ή σύζυγος του βαθυπλούτου Έβραίου έδωκεν εις τόν πρώτον άναγγείλанта την σωτηρίαν του άπαχθέντος και την όσον ούπω έπιστροφήν του άνδρός της ως δώρον εκατόν λίρας, έπιστευσαν άδιστασίως ότι τα λύτρα δεν ήσαν ούτε χιλιαί ούτε πέντε χιλιάδες λιρών, αλλά πενήντα χιλιάδες, σωστές.

Είς τους Τούρκους την διαπραγήν ήκολούθει ο σφαγιασμός — και σφαγιασμός δυστυχώς διά βασανιστηρίων. Σύρος μουσουλμάνος, δικηγόρος εις την Θάσον παρά τη Διοικήσει, ειχε την κατοχήν να εϋρεθή τας ήμέρας των σφαγών εις την Καβάλλαν. Συνελήφθη άναίτιως όλος διόλου, αφού δεν ήτο Τούρκος, και ύπεβλήθη εις τόσον φρικτά βασανιστήρια, ώστε ως χάριν έζήτει παρά των βασανιστών του, να τόν άποτελειώσουν τό ταχύτερον. Και τόν άπετελείωσαν.

Η σφαγή έγινετο μόνον εκ δίψης αίματος. Γυναικών τα μέλη άπεκόπτοντο, παιδιά διεμελλόντο. Άνδρες άπογυμνούμενοι και δεγόμενοι κατά τρεις-τέσσαρας έλογγίζοντο και έαίλλοντο έπειτα εις τους τάφους, οι όποιοι δεν άπέρυπτον καν τελείως τους νεκρούς. Είς τόν τόπον τούτον κρανίου επί πολλές ήμέρας έβλεπον κατάπιν-οι διαβάται χείρας ή πόδας των θυμάτων της θηριωδίας ανακύπτοντα εκ των βόθρων της ταφής.

Αυτά έγινοντο εις την πόλιν, ή όποία μεταξύ

των είκοσιτριών χιλιάδων κατοίκων της ήρώθμει πρό της «άλώσεως» περί τας τρεις ή τέσσαρας χιλιάδας Τούρκους. Οι Έβραίοι ήσαν πολύ όλίγοι, μόλις χιλιαί ψυχαι, ενώ οι λοιποί εινε πάντες άνεξαιρέτως άφραιφνεις Έλληνες, έλληνιστι πάντες λαλοϋντες. Είς τα χωρία όμως ή καταστροφή υπήρξε δικικωτέρα. Πληθυσμοί όλόκληροι φαίνεται έξωλοθρευθήσαν, ώστε να επέλδη άληθής έρήμωσις της πυκνώς υπό Τούρκων κατοικημένης χώρας. Ίδιαιτέρως καθ' όλην την πλουσίαν και μεγάλην περίχωρον του Σαρισιαμπάν βέβαιον εινε ότι εις τόν διεθρον τούτον περιελήφθησαν πρό πάντων οι γαιοκτήμονες μπεδες μετά γυναικών και παιδων, ώστε να εινε αδύνατος πώσα αξίωσις άποκαταστάσεως εις τα πατρικά κτήματα ολουδήποτε άπογόνου μετά την ειρήνευσιν της χώρας.

Τό τελευταίον τούτο γεγονός δεικνύει ότι μέθη νικητών και λύσσα άπλώς των άτάκτων σωμάτων των Βουλγάρων δεν ήτο ή εκδήλωσις εκείνη της άπανθρωπίας, αλλά μέτρον φρικτών δραστηκων ύπαγορευθέν ενό σχεδίου πολιτικού. Η χώρα εινε ανάγκη να γίνη καθαρώς βουλγαρική και προς τόν σκοπόν τούτον φέρεται άπ' ευθείας μόνον ο καθαρισμός αυτής άπό παντός μη βουλγαρικού στοιχείου. Έξοχον όμως άφορμήν προς τούτο δίδει ο πόλεμος — προχείρως και κατά πρώτον λόγον διά τους Τούρκους. Διά τους λοιπούς κατοίκους — και οι λοιποί μη Βούλγαροι κάτοικοι εινε μόνον Έλληνες — άπάσχουν εν τώ παρόντι και άλλα μέτρα. Τα μέτρα δε ταυτα ήρχισαν να εφαρμόζονται εύθως μετά τας πρώτας ώρας της διαχτυτικότητας.

Τόν διά της σφαγής δεκατισμόν του τουρκικού πληθυσμού ήκολούθησεν άμέσως ή άρσάωσις του διά της παρασχεδείσης επί τέλους άδειας να φύγουν εκ της πόλεως όσοι ήθελον. Και ήθελον, έννοείται, πάντες, αφού μόνον τοιουτοτρόπως ήδύναντο να σωθώσιν άπό την σφαγή. Η «Μαχρούσα» τό θαλαμηγόν του Χεδίβου έστοίβαξεν εις τό μέγα τον κώτος, μόνον εις ένα του ταξίδι, τέσσαρας χιλιάδας μουσουλμάνων, μεταφερθέντων εις την Αίγυπτον. Τό θέαμα των καταφευγόντων εις τό πλοϊον δυστυχών ήτο φρικτόν, και όταν τό έβλεπα έσκέφθη μόνον τί θα έγινετο εις όλην την πολιτισμένην Ευρώπη, αν παρόμοιόν τι έπανελαμβάνετο εις κανένα λιμένα της υπό των Έλλήνων καταληφθείσης χώρας. Πρέπει να δημολογήση κανείς ότι οι σύμμαχοί μας Βούλγαροι εινε τυχηροί άνθρωποι. Άλλά τό τοιουτοτρόπως σχηματισθέν κενόν εις τόν πληθυσμόν της πόλεως και της περιχώρου έσπευσαν άμέσως να πληρώσουν διευκολύνοντες παντί τρόπω την έγκατάστασιν Βουλγάρων. Μη-

ΦΟΝΕΥΜΕΝΟΙ ΑΣΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Γεώρ. Σκάντζης, Υπολοχ. Πεζικού

Γ. Καπιτσής, Υπολοχ. Μηχανικού

Η. Σαλκαμπάσης, Υπολ. Πεζικού

Αλέκος Βραχνός, Υπολ. Γαριβαλδινών

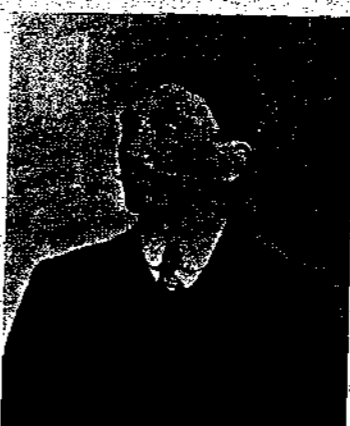
Ιω. Γ. Πασιχάλης, Σχολ. Δοκίμων

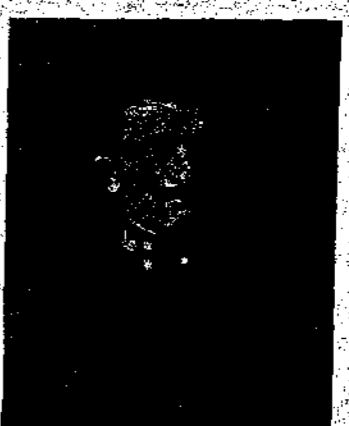
Αναστ. Κορδέας, Άνθυπταρχος

Ζ. Καλλάγης, Άνθυκ. Πεζικού

Λουκάς Ι. Σουφρας, Έφ. Άνθυκοιοχ.

Β. Ν. Κουκούλας, Υπολ. Πυροβολ.

πως έλειπαν κατοικίαι ή περιουσίαι άμετακίνητοι διά τους έποίκους;

Τοιουτοτρόπως όμως έπετυγχάνετο άμέσως ή είσαγωγή ίσχυρού βουλγαρικού στοιχείου εις τους κόλπους τής χώρας, ή όποία και μετά τας ιστορικώς γνωστάς δηλώσεις αυτής εις καλαιούς αιώνας υπό των προγόνων των σημερινών κοιμηταιζίδων δέν έπαισε να είνε καθαρώς ελληνική. Καί αυτή ή κατά τας πρώτας ήμέρας κατακρήμνιαις των μιναρέδων τής Καβάλλας και ή μεταβολή εις εκκλησίας των τζαμιών, σκοπόν είχε μόνον να εγκατασταθώσιν εις τά τουρκικά ταμμένα Βούλγαροι Ιερείς και να είσαχθή εις αυτά βουλγαρική λειτουργία. Άμέσως και τό μέγα άνώτερον τουρκικόν σχολείον μεταβλήθη εις βουλγαρικόν, με διδασκάλους τουλάχιστον Βουλγάρους, έφάρσον μαθηταί ακόμη δέν ήτο δυνατόν να εδρεθούν, και εύθδς κατόπιν χείρ έτέθη και εις την διοίκησην τής άνέκαθεν μέχρι τής στιγμής εκείνης καθαρώς ελληνικής κοινότητος τής πόλεως. Διωρίσθη Βούλγαρος δήμαρχος άντί του υπάρχοντος Έλληνας και διά είσαγωγής Άρμενίων — όλοι οι Άρμένιοι δέν συμποσούνται εις εκατόν ψυχάς και είνε όλοι άχθοφόροι και τοιοῦτοι τιτές — εις τό δημοτικόν συμβούλιον έξεβουλγαρίσθη προχείρως και τοῦτο.

Κατά τας ήμέρας εκείνας τής πρώτης όρμητικής επιθέσεως των Βουλγάρων κατά των Έλλήνων πλέον έχθρών, άφού οι Τούρκοι δι' άσφαλεστάτου τρόπου έγιναν άβλαβείς, εις αυτήν την κατάστασιν εύρημα και αφήρια πάλιν — πρό δύο μηνών — την ώραίαν ελληνικήν πόλιν τής ανατολικής Μακεδονίας.

Έλευθερωμένης πόλεως την εντόπωσιν δέν έλαβα, αλλά τής άλωθείσης. Τό εμπόριον τής εμπορικωτάτης πόλεως είχε άπονεκρωθῆ έντελώς. Τό τελωνείον εύρημα κλειστόν και επί πολύ άργότερα έμεινε κλειστόν πάντοτε. Ξένα πλοία τίποτε δέν απέβίβαζαν και τίποτε δέν παρελάμβαναν. Καί τοιουτοτρόπως συνέβη ώστε κατά τους δύο τελευταίους μήνας τους από τής άλωσης, όλοι αι εισπραξείς τής πόλεως, ήτις επί Τούρκων έξήγε κατ' έτος εν ήμιοις εκατομμύριόν χιλιογράμμα καπνόν τής Δράμας και Ξάνθης, άνήλθαν εις τριακόσια πέντε χιλιάδας φράγκων, ένφ ή ελληνική διοίκησης τής άσημάντων και ήμισια παραγωγικής Αθήμων έδειξεν εισπραξείς έντός είκοσι μόνον ήμερών από τής κατοχής λίρας χιλίας πεντακοσίας, ήτοι περίου τό αυτό ποσόν.

Η σινοχωρία όμως ή καταλαβούσα τους Έλληνας επί τῆ θεία των συμμάχων έλευθερωτών μεταβλήθη έκτοτε εις άπελπισίαν. Έκτοτε έξεδηλώθησαν με τον σαφέστατον τρόπον και

αι άρχικαι προθέσεις των Βουλγάρων με τον ελληνικόν πληθυσμόν τής από Σερρών μέχρι Ραιδεστού κατεχομένης σήμεραν υπ' αυτών χώρας. Άν ή επέκτασις του βουλγαρικού κράτους μέχρι του Αιγαίου είνε άναπόδραστος ιστορική ανάγκη, αλλά θα είνε άρα γε μοιραία έκβασις του κατά του Τούρκου άγώνος και ο βίαιος έξβουλγαρισμός χώρας από υπερδιαχιλίαν έτών ελληνικής;

Παλαιά Ιστορία θα επανέλθη εις τον νοῦν του καθενός αποβλέποντος εις τά σημερινά πράγματα.

Του Έλληνισμού τό κράτος και την ύπαρξιν αυτήν διημφισβήτησαν πρός αυτόν κατά τον μέσον αιώνα οι δύο σημερινοί σύμμαχοί του, Βούλγαροι και Σέρβοι.

Όλίγον πρό του 927, ότε εις την μεγάλην του άκμην και δύναμιν τό βουλγαρικόν κράτος ανηρωθέν έρχοιτο πρός τελείωσιν του άγώνος τούτου, ή Ιστορία άποφασιστικώς ήρνήθη εις αυτό τό γέρας. Ο μέγας τσάρος Συμεών, δυνατός Βούλγαρος, άνατραφείς εις τό Βυζάντιον και σπουδάσας εκεί τον Δημοσθένη και Άριστοτέλη, άπέσυρε τους στρατούς του από τά τείχη τής Κωνσταντινουπόλεως και επιστρέψας εις την Βουλγαρίαν του παρέλαβε μεθ' έαυτου εις τον τάφον δια να μείνουν εκεί δια παντός τά μεγαλοεργά σχέδιά του. Μετά τεσσαράκοντα μόλις έτη ο έγγονός του εκόσμηι τον θρόνον του Βιζαντινου αυτοκράτορος και διήνευε τον βίον του ως μάγιστρος αυτου εν ειρήνη και απολαύσει των αγαθών τής μεγάλης πρωτενύσης του Έλληνισμού. Έπεισόδιον άπλοῦν, καιτερ δεινούς και αιματηρούς άγώνας προκαλέσαν, υπήρξε κατόπιν ο πόλεμος του Βασιλείου πρός τον Σαμουήλ, ο πόλεμος όστις έδωκε τό όριστικόν του τέλος εις τον προαιώνιον εκείνον άγώνα. Χάριν του πολιτισμού του κόσμου όλον εθριάμβευε τότε ο Έλληνισμός.

Τό 1355 απέθνησκε πρό των τειχών τής Κωνσταντινουπόλεως και ο Σέρβος μονάρχης Στέφανος Δούσιαν, όστις ανηρώσας εις όλίγων έτών άκμην τό σερβικόν κράτος έδοκίμασε μεταίως ν' άρπάξη από των χειρών των πολιτικώς έξηθοθενωμένων τότε Έλλήνων τό ακήπτρον τής Ανατολής.

Η τουρκική άρχή των φρικαλέων κατόπιν αιώνων είνε μία σελίς μόνον εις τό όγκώδες βιβλίον τής Ιστορίας του ελληνικού κόσμου — σήμεραν ως άγραφος πλέον σελίς δι' ήμάς, αν μόνον πνίζωμεν βαθύτατα τινά αισθήματα θλίψεως δι' όδονηρότατον παρελθόν.

Τοιουτοτρόπως τό 1912 έτελείωσεν ως συνέχεια όχι προσφύτου παρελθόντος, άλλ' ως συνέ-

χεια κάπως λησμονηθέντων, τάχιστα όμως σήμεραν αναζώντων χρόνων, χρόνων μεσαιωνικών.

Όταν εις την μητρόπολιν τής Καβάλλας και εις την λέσχην των εμπόρων, περιστοιχούμενος από υπερόχους Έλληνας τής εκλεκτής κοινότητας τής υπερηφίνου ελληνικής πόλεως ήρωτή-

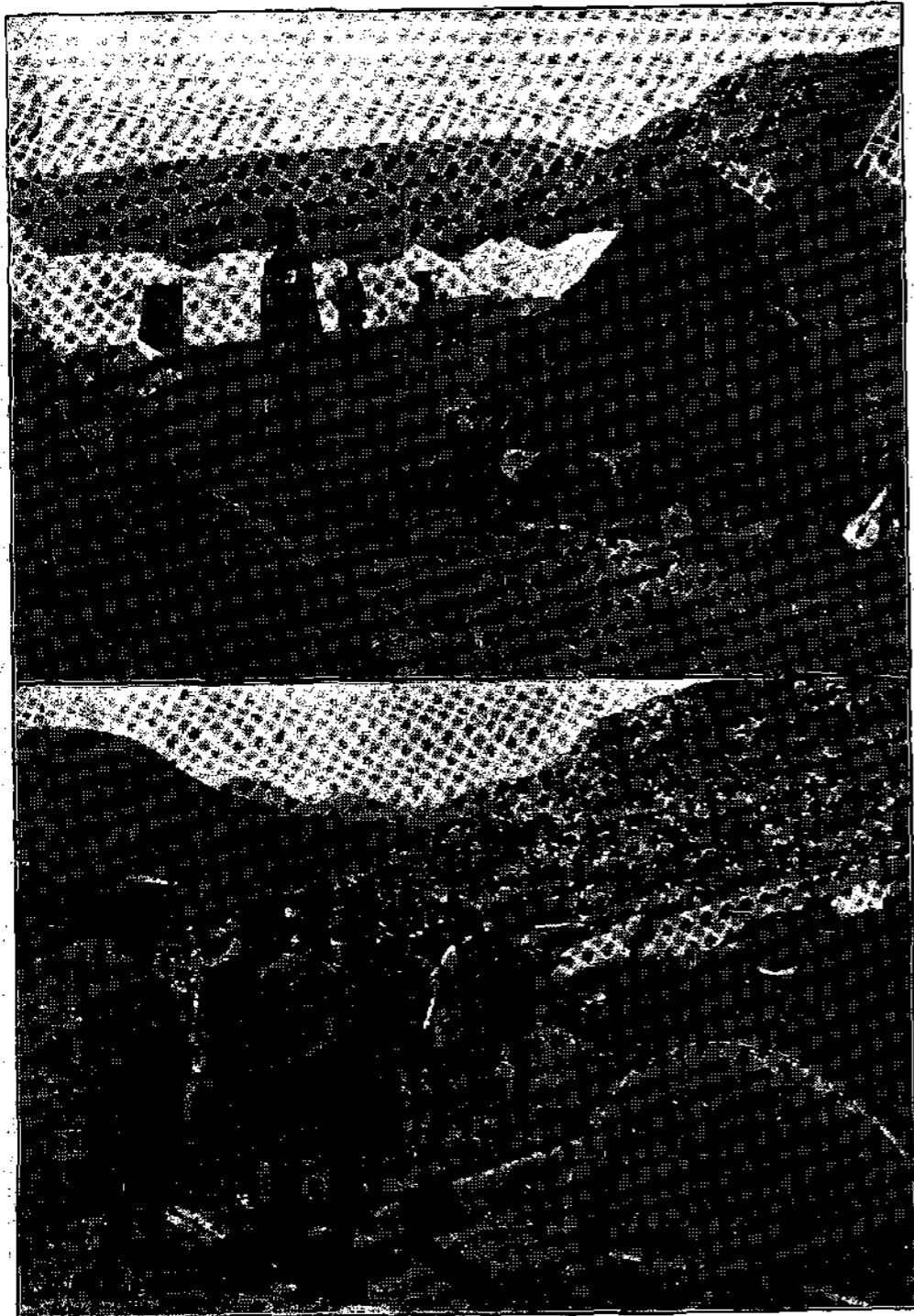
θην τί θα κάμωμε λοιπόν με τους καλούς μας τούτους φίλους, οι όποιοι πάλιν ζωηρεύουν, όπως τελευταίως ποτέ, πρό δέκα σχεδόν αιώνων, και γίνονται πολύ άηήσοχοι;

Είπα: Θα πολεμήσωμεν, ως φαίνεται, πάλιν, πριν κλείσουν ακόμη οι δέκα αιώνες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ
Καθηγητής του Πανεπιστημίου

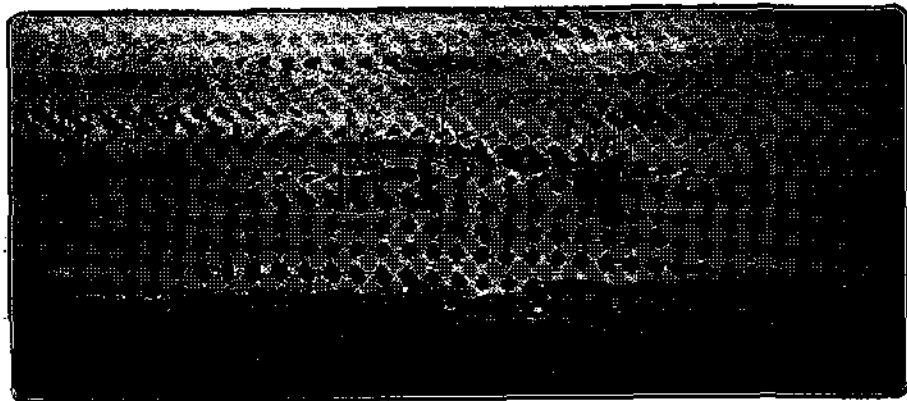
Ο Λοχαγός του Πυροβολικού κ. Διγενής Κατοπτεβόν τας έχθμιάς θέσας εις την Ήπειρον Φωτογρ. Ρομαϊδη Τσάιτς

Πρόχειρα νοσοκομεία Ήπειρου. — Έλληνικά πυροβόλαια εις την πολιορκίαν του Μπιζανίου
Φωτογρ. Ρωμαίη Τσάιτς

Η πριγκίπισσα Μαρία εις την εκστρατείαν της Ήπειρου. Έπειτα κατά σειράν ο επίδοξος διάδοχος και ο Διάδοχος
Φωτογρ. Ρωμαίη Τσάιτς

Θ Α Σ Ο Π Ο Υ Λ Α

Τὸ μικρὸ νησάκι μού ἀρῆκε τόσο βαθειὰ ἐντύπωσι, ὥστε νὰ μού φαίνεται μεγάλο καὶ θαυμαστὸ στὴν εἰκόνα ποὺ πλάττει ἡ φαντασία μὲ κάποιον ἰδεώδη τρόπον ἀπὸ τὴν ἀνάμνησι ἀγαπητῶν ἀντικειμένων. Τὸ ἄχαρο νησάκι μού φαίνεται χάρι γεμάτο στὴν εἰκόνα αὐτῆ τῆς ὀπτασίας, τοῦ πόθου. Ἔχει τὴ μικρὰ ἱστορία του, καὶ ἴσως αὐτὴ εἶνε ποὺ τοῦ δίδει τὴν ὠραία μορφή τῆς ζωγραφικῆς τῆς φαντασίας.

Σὰν τυφὸν εἶχε πέση ἀπάνω στὴν ὠραία μακεδονικὴ χώρα ἀντίκρυ ἀπὸ τὴ Θάσο ἡ βουλγαρικὴ δρομή. Σεθεμέλιωνε καὶ τὰ σπίτια, ἔλεγε ἡ φήμη. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἔσφαζαν, ἔσφαζαν ἀλύπητα οἱ Βούλγαροι. Χιλιάδες ζῶα, ἀμέτρητα κοπάδια προβάτων στὴν πλούσια χώρα, παχειὰ ἀγελάδια, θρεφτάρια μοσχάρια τῶν μεγάλων τσιφλικούχων μπέηδων ἄσωστα, κάθε λογῆς πράγματα ἀπὸ τὰ σπίτια τῶν Τούρκων χωρικών πωλιόνταν μὲ μικρὲς τιμὲς γιὰ νὰ γίνουν γρήγορα χρέμα στὰ χέρια τῶν ἀχόρταγων νικητῶν. Οἱ Βούλγαροι θυμοῦνται καλὰ τὴν ἱστορία των καὶ ἀκόμα ὀλιγώτερο λησμονοῦν παλαιὲς συνήθειες. Στὰ λησμονημένα ἴχνη των, ἀπάνω στοὺς ἴδιους τόπους, ξαναζοῦσαν αἱ μορφὲς τῶν παλαιῶν τῶν προγόνων, τῶν συντρόφων τοῦ Κρόυμ καὶ τοῦ Καλογιάν.

Τέλη τοῦ Ὀκτωβρίου ἐγύριζε νικηφόρα στὴν αἱματοκυλισμένη χώρα ἡ σημαία των κοντὰ στὸ κῆμα τῆς γαλανῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης. Αὐτὸ εἶνε τὸ παλαιὸ καὶ τὸ νέο των τραγοῦδι καὶ ὅτι μία φορὰ στὸν λυσσασμένο πόλεμο ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων οἱ Σαμουὴλ καὶ οἱ Σαμουὴλ δὲν κατώρθωσαν, αὐτὸ ἐπέτυχαν στὲς ἡμέρες μας μὲ τὴ

συμμαχία των πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐφθάσαν στὴν ζηλεμένη θάλασσα.

Καὶ τώρα πλέον μπορούσαν νὰ πᾶν καὶ παρεμπρός.

Ἡ Θάσος γι' αὐτοὺς εἶνε ἡ «λήμη» τοῦ μακεδονικοῦ Πειραιῶς. Σ' αὐτὴ εἶχαν μυστικὰ μυστικὰ ἐμπάση μερικοὺς προσκόπους των στὴν ἐποχὴ τοῦ μακεδονικοῦ μακελειοῦ γιὰ νὰ παρακολουθοῦν ἀπ' ἐκεῖ τὰς κινήσεις τῶν Ἑλληνικῶν σωμάτων ἀντίκρυ στὰ μέρη τῆς Καβάλλας, Δράμας, Σερρών, ποὺ ἐπρότειναν στὰ στήθη κακοποιῶν αἱματηρῶ μαχαίρι. Σὲ μικροδουλετάδες μετημφιεσμένοι ἔμειναν τὸ χεῖμῶνα στὸ νησί γιὰ νὰ ἀκούουν, νὰ μαθαίνουν τί ἐμελετᾶτο ἐκεῖ γιὰ τὴν ἀνοιξί, ἡ ὁποία τοὺς εὗρισκε ξανά στὴν πέρα-χώρα ὄχι πολὺ καλόβουλους ἀνθρώπους. Μὲ τὴν τελευταία ὁμως μεταβολὴ παρουσιάστηκαν πλέον πῶς ξεθαρρετοί. Ὅχι ἀποσιόλους μυστικούς, ἀλλὰ κατακτητὰς τώρα μπορούσαν νὰ στείλουν στὸν πρῶτο σταθμὸ τοῦ θαλασσοῦ των κράτους ποὺ τοὺς ἐφαίνετο ὅτι ἡ συμμαχία εἶχε χρέος νὰ τοὺς παῖξῃ στὰ χέρια. Εἶνε τόσο κοντὰ στὴν Καβάλλα ἡ Θάσος, ὥστε ὅποιος κατέχει ἐκεῖνη, πρέπει κατὰ τὴν ἰδέα καὶ τὸ λέγει των νὰ κρατήσῃ σφιχτὰ στὰ χέρια του καὶ τούτη. Ἀλλέως πῶς ἤμπορεῖ κανεὶς νὰ ζήσει στὴν ὠραία ἐκείνη πόλιν, στὴν πόλιν τοῦ μέλλοντος μεγάλου λιμένος τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, στὸν ναύσταθμον τοῦ βουλγαρικοῦ στόλου;

Ἔτσι ἀπὸ τὴν ἀντικρινὴ ἐρατεινὴ παραλία τῶν ἐκβολῶν τοῦ Νέστου ἐσκέφθησαν ἀμέσως ν' ἀπλώσουν τὰ χέρια των ἀπάνω στὴν παχουλὴ κοπέλλα, τὴ Θάσο.

Ἐδῶ ὁμως ἐσκεκότου στὴν πόρτα τῆς σπηλιάς ὁ Δράκιος μὲ τὰ φλογισμένα μάτια ποὺ φύλαγε τὴ μικρὴ βασιλοπούλα. Ἐκάπνιζε, ἐκάπνιζε μαύρους καπνοὺς ἀπὸ τὰ πλατεῖα θουθούνια του, ἀπλώνοντας τὸ μακρὸν λαιμὸ του μὲ τὴν ἀκανθωτὴ χαιτὴ στὸ ἀγριεμένο κῆμα ποὺ βαγίζονταν μὲ χίλιους ἀφροὺς ἐμπρὸς στὸ βράχο τῆς σπηλιάς.

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐτριγύριζε τὴ Θάσο, καὶ τῆς ἔφερνε τὴν ἐλευθερία. Ἄς εἰμίωνε ὅποιος κοτούσε.

Οἱ Βούλγαροι ὁμως δὲν ἀπελιζονταν ἀκόμα. Προκλητικὴ ἐστεκότου ἀντίκρυ των ἡ μικρὴ Θασοπούλα σὰν ἀσάλευτο πόδι παλαιοῦ γεφυριοῦ ποὺ ἀνοίγε μία φορὰ μεγαλόπρεπη καμάρα ἀπὸ τοὺς μεστωμένους ἀγροὺς τῆς μακεδονικῆς παραλίας ἕως τὴν παινυμένη νῆσο.

Καὶ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ φέρουν ἐκεῖ τὴ σημαία των, ἐμπρὸς εἰς τὴν Θάσο, μέσα στὸν λιμένα της. Τὸ μικρὸ νησάκι, βράχος μεγαλύτερος καὶ ὑψηλότερος ἀπὸ τὴν Ψυττάλεια, μὲ θάμνους, μέσα στοὺς ὁποίους κρύβονται πολλὰ κουνέλια καὶ πολὺ περισσότεροι, πλήθος ἀφάνταστο, ποντικοί, στέκεται θαλασσοθεμέλιωτη σκοπιὰ στὸν στενῶτατο πορθμῶ. Τὸ μόνον λιμάνι τῆς Θάσου καὶ ἡ πρωτεύουσά της εἶνε στὴ διακρίσι ἐκεί-

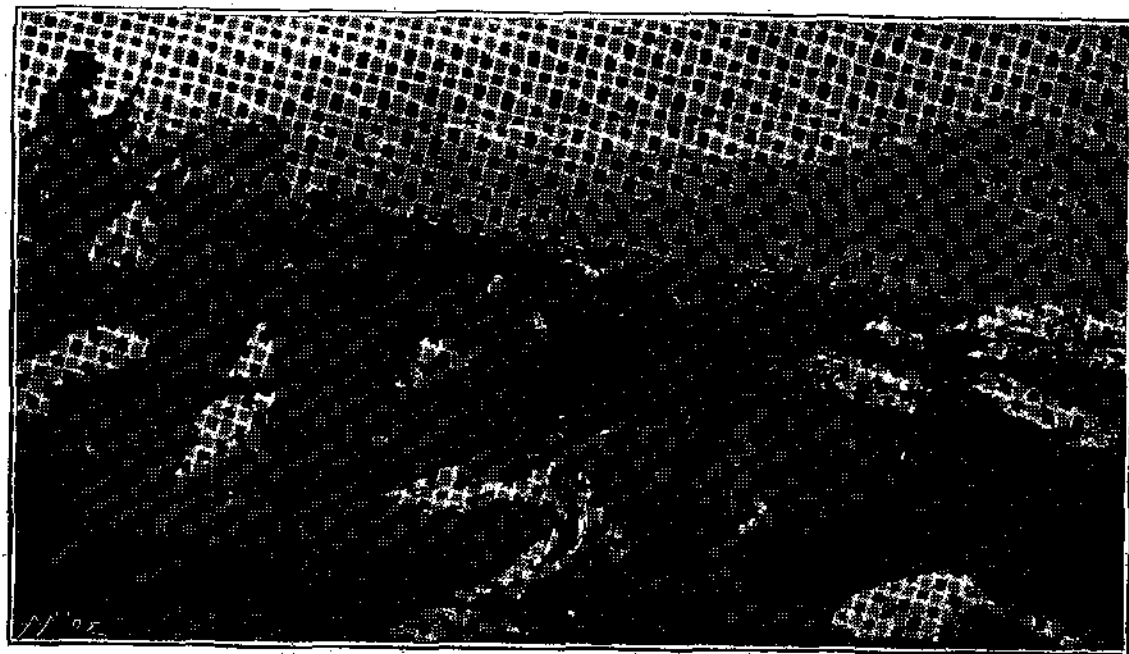
νου ποὺ κατέχει τὴ Θασοπούλα. Οἱ ἀπαιτητικοί μας γειτόνοι ἤθελαν νὰ καλοκαθήσουν σ' αὐτὴ. Καὶ θὰ τοὺς ἔβγαζε ἀπ' ἐκεῖ ποῖος;

Ἐδύτως τὸ σχέδιο ἔμεινε ἀνεκτέλεστο διότι ὁ τρόπος τῶν Βουλγάρων ἐνωρὶς μᾶς ἔπαισε ὅτι ἦτον ἀνάγκη εἰς τὴν ἐπιμονὴν των νὰ ἀνταξίωμεν δραστηριώτερα μέτρα. Ἄμποτε νὰ εἶχε γίνῃ τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴν Καβάλλα, ὅπου καθὼς λέγουν τὴν ἀπόφασιν τοῦ ναύαρχου νὰ καταλάβῃ τὴν πόλιν μὲ τὰ παραπλέοντα ἀντιτορπιλικὰ καὶ τὰ ἔτοιμα ἀγγήματα, προσκαλούμενα ἱκετευτικὰ ἀπὸ Τούρκους καὶ Ἕλληνας, ἐμπόδιζε τὴν τελευταία στιγμή ἡ Κυβέρνησις.

Στὴ Θασοπούλα ὁμως, τὴν στιγμή τῆς ἀγωνίας, ἐφθάσε ἡ βοήθειά του. Ἐνα ἀπόσπασμα ναυτῶν ἐστάλθη ἀπὸ τὴν Ἀθήνη, ἔβρωσε τὴ γαλανόλευκὴ στὴν ὑψηλότερη ῥαχὴ τοῦ νησιοῦ, τὴν ἐχαιρέτισε μὲ πυκνὴν ὁμοβροντίαν τῶν Μάνλιχερ καὶ μὲ αὐτὴν ἔστειλε τὸ σοβαρὸ μήνυμα εἰς τοὺς ἀντίκρυ ἐτοιμαζομένους Βουλγάρους ὅτι: ἐδῶ εἴμαστε!

Καθὼς φαίνεται ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ὁμοβροντίας εἶνε ὁ καλύτερος γιὰ μίαν πλήρη συνεννόησιν μὲ τέτοιους φίλους καὶ συμμάχους. Καὶ γιὰ τὸ μέλλον ἐξάπαντος αὐτὸς θὰ μετῆν μ' αὐτοὺς ὁ καλύτερος.

Γ. Σ.

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΡΟΒΥΛΑΚΑΙ. ΑΝΤΙΚΡΥ ΦΑΙΝΕΤΑΙ Η ΑΙΜΝΗ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Φωτογρ. Παπαδόη Τσάττε

T. PALMER NEWBOULD

Τό ὄνομα τοῦ T. Palmer Newbould εἶναι σήμερα γνωστόν καί προσφιλές εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν. Δὲν ὑπάρχει ὄργανον τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου μὴ διερμηνεύσαν τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὸν εὐγενῆ ἄνδρα καὶ ἡ παρουσία εἰς τὸ ἐν Λονδίῳ μνημόσυόν του τοῦ Ἑλληνοῦ πρωθυπουργοῦ καὶ πάσης τῆς ἑλληνικῆς ἀποστολῆς ὡς καὶ πάντων τῶν λογᾶδων τῆς ἐν τῇ ἀγγλικῇ πρωτεύουσῃς ὁμογενοῦς κοινότητος διετράνωσαν τὴν εὐγνωμοσύνην μας εἰς τὰ ὄμματα τῶν συμπατριωτῶν του¹.

Ὅντως δ' ἡ μνήμη τοῦ Νιούβολδ ἦτο ἀξία ἐξόχου τιμῆς οὐχὶ μόνον λόγῳ τῆς ἀγάπης του πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἦτις, ὡς ἔγραψεν ἄλλος ἐπιφανὴς καὶ πιστὸς φιλέλληνας ὁ Ἴρλανδὸς βουλευτὴς Ὁκόννορ, «ὑπῆρξεν ἰσόβιον πάθος»² ἀλλὰ καὶ διότι καθ' ἑαυτὸν ὑπῆρξεν χαρακτῆρ καθ' ὅλα ἔξοχος ἔχων κατὰ βάθος ὄχι ὀλίγα τὰ κοινὰ πρὸς τοὺς σχεδὸν συγχρόνους μετ' αὐτοῦ θανόντας ἐν Ἡπειρῳ, Μαβίλῃν καὶ Σῶζον.

***

Ὁ Νιούβολδ ἦτο υἱὸς ἄνδρος ὅστις ὑπῆρξεν εἰς τῶν δραστηριοτέρων καὶ εὐκρινεστέρων πρακτόρων τοῦ Γλαδστωνίου φιλελευθέρου κόμματος καὶ ἐνεπότισε τὸν υἱὸν του μετὰ τὰ ἰδεώδη τοῦ Μεγάλου Γέροντος. Καθ' ὅλον του τὸν βίον ὁ Πάλμερ δὲν παρεξέκλινε οὐδέ βῆμα ἀπὸ τῶν διδασμάτων τοῦ Γλαδστωνίου εὐαγγελίου. Αὐστηρὸς, πουργιανὸς εἰς τὰ ἦθη καταδωκῶν ἀμειλίχως καὶ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς τὴν ἀνηθικότητα ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφάς, ἐπίστευεν ἀδιστακτως καὶ εἰς τὰ χριστιανικὰ διδάγματα καὶ εἰς τὸ ἐρικτὸν τῆς βελτιώσεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἐφράνει δ' ὅτι ἡ βελτιώσις αὕτη θὰ ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς φιλοφροσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἐπρέσβευεν ὅτι αἱ Μεγάλοι Δυνάμεις δὲν πρέπει νὰ ἐπιδιώκωσιν ἐδαφικὰς ἐπεκτάσεις ἀλλὰ τὴν ἀπολύτρωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν μικροτέρων λαῶν. Συμμορφούμενος δ' εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας ἐν ᾧ δις ἐπολέμησεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, δὲν συμμετέσχε τοῦ Νοτι-

¹ Ὡς γράφει τὸ εἰδικὸς πρὸς μνήμην τοῦ Νιούβολδ, τὸς διεθυντοῦ του, ἐκδοθὲν φύλλον τοῦ ἑβδομαδιαίου Man in the Street «Ἡ μικρὰ Ἑλλάς ἐστὶν ἀντιπροσωπεῖαν ἥτις δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἦτο ὀνότερα προκειμένου πρὸς κηδείας μεγάλου πολιτευτοῦ ἢ καὶ μέλους βασιλικῆς οἰκογενείας».

² His love for Greece was a passion, and a lifelong one (ἐν τῇ Reynolds's Newspaper).

φρικανικοῦ πολέμου, ὃν καὶ ἐγγράφως καὶ προφορικῶς δημοσίᾳ κατεδίκασεν, καὶ ἠγωνισθῆ ὑπὲρ τε τῆς Ἰρλανδικῆς αὐτονομίας καὶ πρὸ παντὸς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐθνικότητων τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὸν ἰδιωτικὸν του βίον δὲν διείπεν ἀσθηροτάτη καὶ οὕτως εἰπεῖν μοναχικὴ ἠθικὴ, ἦτο ἀπλοῦς καὶ ἀπέριτος συνδυάζων τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἀγάπην πρὸς τὸν ἀθλητισμὸν ὑπὸ πάσης αὐτοῦ τὰς μορφάς.

***

Ὁ Νιούβολδ εἶχεν ἀρχίσῃ τὸ στάδιόν του ὡς ὑπάλληλος ἐκδοτικοῦ οἴκου, εἰς δὲν διελόγιζεν ὅτι θὰ ἐγένετο βραδύτερον συντάκτηρος. Τῷ εἶχεν ἀναθέσῃ ἐξ ἀρχῆς τὴν τακτοποίησιν καὶ διόρθωσιν τῶν χειρογράφων, ἐργασίαν ἣτις ἀπεδείχθη βαρυτάτη λόγῳ τῆς προσοχῆς ἣν ἀπῆται καὶ λόγῳ τῶν ἰδιοτροπιῶν πολλῶν συγγραφέων. Οὕτω ἡ τότε περίφημος μυθιστοριογράφος Ουίδα, προικισμένη μετὰ γραφικὸν χαρακτῆρα ὃν οὐδ' αὐτὴ κατώρθου ἐνίοτε ν' ἀναγνώσῃ, ἔστειλε χειρόγραφα ἀναρίθμητα καὶ ἀνάμικτα. Ἀπορροφημένος ἀπὸ πρωίας μέχρι νυκτὸς ὑπὸ τῶν καθηκόντων του, ἔστρεψεν, ὡς μοι ἔλεγεν ὁ ἴδιος, διὰ νὰ δύναται νὰ πηγαίῃ σχεδὸν καθ' ἑσπέραν εἰς τὸ θέατρον ὅπου ἐλάτρευε, καὶ ἐπανερχόμενος οἰκάδε κατηνάμισκε μέρος τῆς νυκτὸς εἰς μελέτην τῆς τε ἀγγλικῆς καὶ τῆς ξένης φιλολογίας. Οὕτως ἀπέκτησε γνώσεις ἐγκυκλοπαιδικότητας καὶ ἠδυνήθη βραδύτερον νὰ διαπρέψῃ ὡς θεατρικὸς κριτικὸς¹ ἀλλὰ συγχρόνως κατέστρεψε τὴν ὑγίαν του παθῶν μετ' οὐ πολὺ ἐκ νόσου ἣτις τὸν ἠνάγκασε νὰ διακόψῃ ἐπὶ τινὰ καιρὸν πᾶσαν ἐργασίαν.

Ἀναλαβὼν ἐστράφη πρὸς ἄλλο στάδιον ἀπαιτοῦν ἴσως πλείονα ἐργασίαν, ἀλλ' ἐργασίαν ἦτομον μονότονον καὶ μᾶλλον ποικίλην, τὸ τοῦ πολιτικοῦ πράκτορος. Ὅπως τὰ κόμματα εἶναι ἀποκέντρωσιν τῆς Βρετανικῆς διοικήσεως, τὰ προσωπικὰ ζητήματα ἔχουσι ἐν ταῖς ἐκλογαῖς σχετικῶς μικρὰν σημασίαν, τὰ δὲ πολιτικὰ μεγίστην. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ἐκτίθενται ὑπὸ σαφῆ καὶ καταληπτὴν μορφήν πρὸ τῶν ἐκλογῶν πάντα τὰ συζητούμενα ἐν τῷ κοινοβουλίῳ πολιτικά, οἰκονομικά, ἔστιν ὅτι καὶ ἠθικά²

¹ Ἐγραψε λ. χ. ἐπανειλημμένως σειράς ἄρθρων πρὸς τῶν Shakespearean Festivals τῶν τελευταίων ὡς γνωστόν ἐν Στράδφορντ-ον-Ἄβον, τῇ πατρίδι τοῦ ποιητοῦ.

² Ὡς τὸ τῶν Κινέζων ἐργατῶν (yellow labour) ἐν Νοτίῳ Ἀφρική.

T. PALMER NEWBOULD

ζητήματα. Συνεπῶς ἀπαιτεῖται ὅπως ἕκαστον κόμμα ἔχει εἰς ἐκείστην ἐκλογικὴν περιφέρειαν εἰδικὸν ἀντιπρόσωπον ἔχοντα εὐχέρειαν περὶ τὸ λέγειν καὶ περὶ τὸ γράφειν, ὅστις, ἐν ᾧ διεξάγεται ὁ κοινοβουλευτικὸς ἀγὼν, νὰ μὴ παύῃ νὰ κατηγῆ καὶ διὰ τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ καλάμου τοὺς ἐκλογεῖς. Εὐκόλως βλέπει τις ὅποια δραστηριότης καὶ ὅποια ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωσις χρειάζεται διὰ νὰ ἐξασκηθῇ ἐπιτυχῶς τοιοῦτον ἐπάγγελμα. Ὁ Νιούβολδ εἰς τὰ προσόντα ταῦτα προσέθετε μεγαλυτέραν ἀρετὴν, τὸ ἱερὸν πῦρ τῆς πεποιδήσεως ὅπου κλονίζει καὶ τοὺς ἐμμονωτέρους τῶν ἀντιπάλων¹. Ἐπίσης εἶχε τὸ σπάνιον χάρισμα νὰ μὴ θεωρῆ οὐδὲν ἔργον κατώτερον ἑαυτοῦ μὴ διατάζων οὐδὲ τὰ ἐκλογικὰ προγράμματα ἐν ἀνάγκῃ νὰ διανέμῃ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐδαικνύετο ἐν πολέμῳ οἷος καὶ ἐν εἰρήνῃ, οὕτω λ. χ. τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τοῦ Δομοκοῦ μεταβληθεὶς εἰς κουρέα ἐξῆρσε τριακοσίους Γαριβαλδινούς.

***

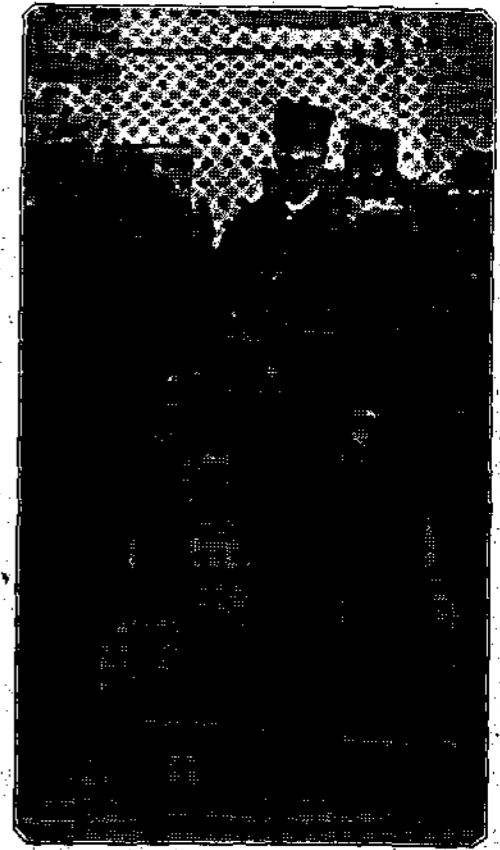
Τοὺς ὑπὲρ τοῦ φιλελευθέρου κόμματος ἀγῶ-

¹ Ἀκριβῶς διὰ τοῦτο δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου ἐστάλη ὡς ἀντιπρόσωπος τῶν φιλελευθέρων εἰς τὸ Βίρμινγκαν, τὴν ἀρχόπολιν τοῦ Τσαμπερλαινισμοῦ.

νας του, διέκοψε μόνον τῷ 1897 χάριν τῆς χώρας ταύτης. Πῶς ἐπολέμησε τὸ πρῶτον ἐν Ἡπειρῳ καὶ εἶτα ἐν Δομοκῷ εἶναι γνωστὸν τοῖς πᾶσι, ἐνθυμούνται δ' οἱ ζήσαντες τὰς θλιβερὰς ἐκεῖνας ἡμέρας πόσος λόγος ἐγένετο «περὶ τοῦ ἀγγλοῦ δημοσιογράφου ὅστις ἐμάχετό πάντοτε δοθῆς, μετὰ τὴν πίπαν του εἰς τὸ στόμα».

Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι, παρ' ὅλην τὴν ἦταν καὶ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι, ὡς μὴ ἔδει, οὐδεμία φροντίς ἐλήφθη ὅπως ἐκφρασθῇ δημοσίᾳ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς πολεμήσαντας¹, ὁ Νιούβολδ ἐπανῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν φιλελληνικώτερος ἢ ὅτι εἶχεν ἀναχωρήσῃ. Τὸν εἶχε πείσῃ περὶ τοῦ βασιμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν δικαίων ἐν Ἡπειρῳ, γεγονός ὅπερ συγχώσῃ εἰς τοὺς λόγους του ἔκτοτε ἀνέφερε, ὅτι δηλαδὴ

¹ Ἡ μὴ κοπὴ εἰδικῶν μεταλλίων ἢ τοῦλάχιστον ἡ μὴ ἐκδοσις εἰδικῶν διαλάματος ἐπέκρανε πολλοὺς τῶν τῷ 1897 κατελθόντων, οἵτινες οὐχὶ ἀδίκως ἐπόθουν νὰ ἔχωσι ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῶν ἐθελοντικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν.

Ο ΝΙΟΥΒΟΛΔ ΕΛΛΗΝ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ

ἐφ' ὅσον ἐπροχώρει ὁ στρατός, ἔβλεπε καταφεύγοντας πρὸς αὐτὸν χωρικούς καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς βορείου Ἠπείρου καὶ ὅτι μετὰ τὴν ὑποχώρησιν οἱ χωρικοὶ οὗτοι ἐπροτίμησαν ν' ἀπολέσωσι τὸ πᾶν ἢ νὰ ἐπαναπέσωσιν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν. Ἐπίσης ἰδὼν τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν ἐκ τοῦ σύννεγγυς εἶχε σχηματίσῃ τὴν πεποίθησιν ὅτι οὗτος ἐστερεῖτο μὲν ὀργανώσεως ἀλλ' ὄχι φιλοπατρίας καὶ στρατιωτικῶν ἀρετῶν καὶ ὅτι ἀναδιοργανούμενος καὶ καλῶς διοικούμενος θὰ ἔδεικνύετο ἀξίος τοῦ προορισμοῦ του.

***

Ἐξ ἑτη μετὰ τὸ 1897 ἐξεργήγνυτο τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα. Ὁ Νιούβολδ μὴδέποτε εἰσέτι μεταβάς ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ ζῶν ἐν φιλελευθέρῳ περιβάλλοντι τὸ ὁποῖον ἐπηρέαζεν τὸ, ἔαν ὄχι ἐκ προθέσεως ἀλλ' ὀπωσδήποτε συστηματικῶς βουλγαρίζον, Βαλκανικὸν κομιτάτον, δὲν ἔδερμάνθη ἀμέσως.

Περὶ τὸ 1905 πρώην συναγωνιστῆς του ὁ κ. Χρυσοβελώνης ἔλαβε τὴν ἰδέαν νὰ τῷ γράψῃ διαπνυθάνομενος ποῖοι ἦσαν οἱ λόγοι δι' οὓς ἐν τῷ φιλελευθέρῳ κόμματι, τόσος ὀλίγος λόγος ἐγένετο περὶ ἑλληνικῶν δικαίων ἐν Μακεδονίᾳ. Ὁ Νιούβολδ ἀπήντησε διὰ μακρᾶς ἐπιστολῆς ἐν ἧ ἐξέθετε τὰ γνωστὰ φιλοβουλγαρικὰ ἐπιχειρήματα. Ἐν συνεργασίᾳ πρὸς δύο ἄλλους φίλους ὁ κ. Χρυσοβελώνης συνέταξε συστηματικὴν τούτων ἀνασκευήν. Ὁ Νιούβολδ κλονισθεὶς ἐπεχείρησε προσωπικῆν ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἔρηναν, ἀνέγνωσε καὶ ἀντιπαρέβαλε πᾶν τὸ γράφην, ἐμελέτησε τὰς στατιστικάς, ἐπεχείρησε ταξείδιον ἐν Ἀνατολῇ καὶ ταχέως φωτισθεὶς ἐγένετο ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀγγλικῶν φιλελληνισμοῦ ἐν τῷ μακεδονικῷ ζήτηματι. Τόσος ἦτο ὁ ἐνθουσιασμός του ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἡ ἀγανάκτησις διὰ τὰς καθ' ἡμῶν συστηματικῶς φεῦ τότε ἐκτοξευόμενας συκοφαντίας ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκλογεῖς οὓς εἶχε ἀποστολῆν νὰ καταστήσῃ φιλελευθέρους, καθίστα φιλέλληνας¹.

Ὁ ἀναλογιζόμενος ὅτι ἀνευ τῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπιστολῶν καὶ ὑπομνημάτων ὁ Νιούβολδ θὰ εἶχε ἐξακολουθήσῃ νὰ παραδέχεται ὡς ὀρθὰ τὰ ἐκ βουλγαρικῶν πηγῶν σεβριζόμενα εἰς τὸ Ἀγγλικὸν δημόσιον, πείθεται περὶ μιᾶς ἀληθείας ἧτις πρέπει ἀδιακόπως νὰ βροντοφωνῆται, ὅτι

¹ Ὁ διαπραχὴς καὶ εὐγενὴς βουλευτῆς τοῦ διαμερισματικῶς ἐν ᾧ τότε εἰργάζετο καὶ ὅστις τὸν ἐξετίμα ἀπείρως, μοῦ ἔλεγε γελῶν «ὄμιλεῖ εἰς τοὺς ἐκλογεῖς μου περισσότερον περὶ τῆς Μακεδονίας ἢ τοῦ Campbelt-Barrermann (τοῦ τότε ἡγέτου τῶν φιλελευθέρων καὶ πρωθυπουργοῦ)».

δηλαδή οἱ Ἕλληνες οἱ ἔχοντες ἐν τῷ ἑξωτερικῷ φίλους οἵτινες δύνανται λυσιτελῶς νὰ ἐργασθῶσιν ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν δικαίων, πρέπει ἐπιμελῶς νὰ κρατῶσιν αὐτοὺς ἐνημέρους περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς. Αἱ ἐπίσημοι ἐνέργειαι εἶναι καθ' ἀνάγκην ἀνεπαρκεῖς καὶ ὀπωσδήποτε ὑποπτοι, ἐν ᾧ τὰ ἐξ ἐμπίστων φίλων προερχόμενα εἶναι πιστεῦτά καὶ εὐκόλως διαδίδονται καὶ δημοσιεύονται. Ἐὰν ὅλοι οἱ μετασχόντες τοῦ πολέμου Ἕλληνες, ἐὰν ὅλοι αἱ ἐπικουρικῶς μετασχούσαι τοῦ ἀγῶνος Ἕλληνίδες, εἶχον συστηματικῶς περιγράψῃ εἰς τοὺς γνωστοὺς αὐτοὺς ὄλους τοὺς ἡρωϊσμούς καὶ ὅλας τὰς θυσίας οἵτινες συνετελέσθησαν ὑπὸ τὰ ὄμματα τῶν, οἱ ἡρωῖσμοι καὶ αἱ θυσίαι τῶν Ἑλλήνων δὲν ἤθελον παρέλθῃ ἐν πολλοῖς ἀπαράτητοι.

***

Ἡ ἀγγελία τῆς ἐπιστρατεύσεως ἔφερε καὶ πάλιν τὸν Νιούβολδ εἰς Ἑλλάδα. Ἦτο πλέον τεσσαρακοντούτης καὶ ἄνω, ἡ ὑγεία του ἦτο κλονισμένη, ἠδύνατο ὡς δημοσιογράφος καὶ ρήτωρ νὰ παρέχῃ εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν ἀπείρους ὑπηρεσίας. Διὰ τοὺς λόγους τούτους οἱ ἐνταῦθα φίλοι του, γνωρίζοντες ἄλλως ὅτι ἦτο εἰς ἄκρον θυροκίνδυνος, ὅτι ἤθελε νὰ μάχεται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ πάντοτε ὀρθίος, προσεπάθησαν νὰ τὸν κρατήσωσιν εἰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ ταχέως διέγνωσαν ὅτι αἱ προσπάθειαι τῶν ἦσαν μάταιαι. Ὁ Νιούβολδ δὲν εἶχεν ἐγκαταλείψῃ τὰ πάντα διὰ νὰ μείνῃ ἀπλοῦς θεατῆς καὶ ὑμνητῆς τοῦ ἀγῶνος. Ἠπέλησε ὅτι ἂν δὲν τὸν κατέτασσον εἰς τὸν ἑλληνικὸν στρατὸν θὰ μετέβαινεν εἰς Μαυροβούνιον καὶ τόσον ἐπέμεινεν ὥστε ἐπέτυχε ὑπὲρ αὐτοῦ τὸ πρῶτον νὰ παραβιασθῇ ἢ ἀπόφασιν νὰ μὴ γίνωσι δεκτοὶ ἔθειονταί.

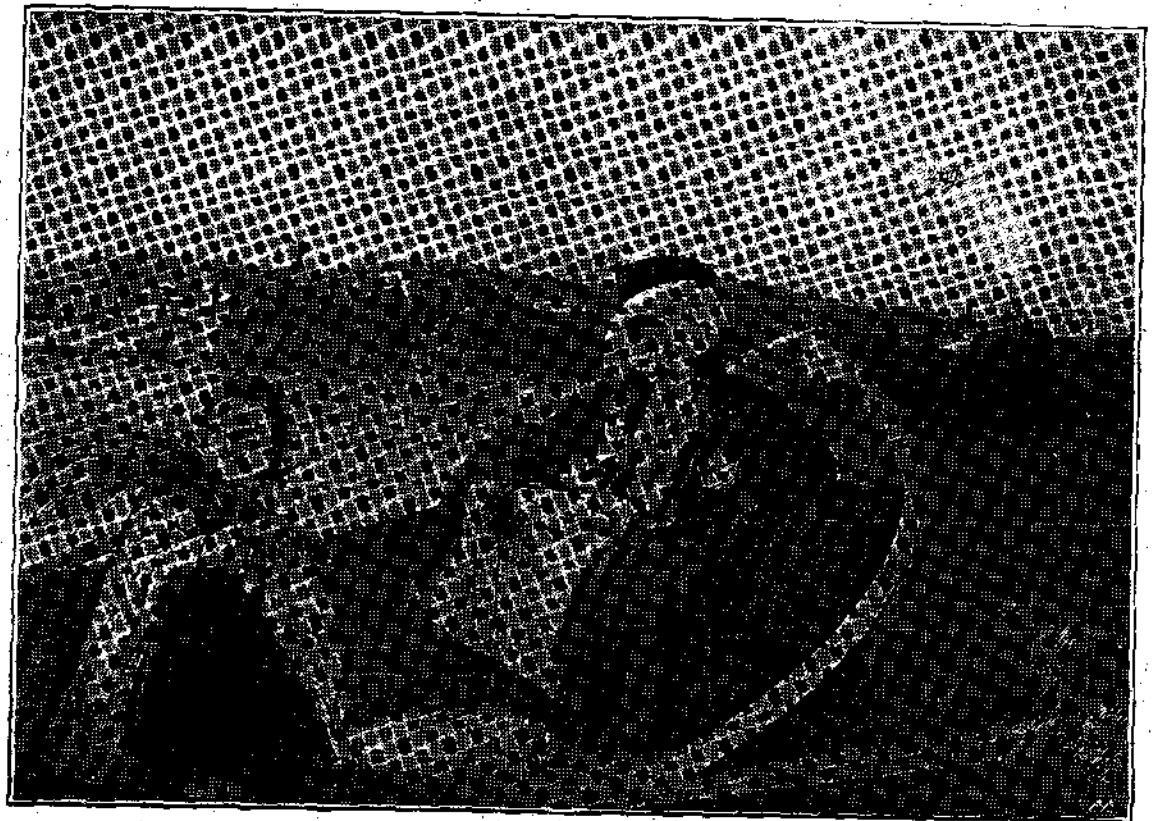
Εἰς τὴν ἐπίμονον αὐτὴν ἐπιδίωξιν τοῦ ἀγῶνος, ὅπως ἐτόνισεν εἰς ὄραϊον ἐπιτηδεῖον ὁ κανονικὸς Masterman, δὲν τὸν ὤθει ὁ ἔρκος ἐκεῖνος τῶν περιπετειῶν καὶ τοῦ κινδύνου ὅστις προσδίδει εἶδος μέθης εἰς τὸν πόλεμον, ὑπήκουε μόνον εἰς τὴν φωνὴν τοῦ καθήκοντος. Ἀναχωρῶν ἐξ Ἀγγλίας ἔγραψεν εἰς φίλον—«Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ γίνῃ γελοῖος θόρυβος περὶ πράξεως ἣν θεωρῶ ὡς ἐπέλεσιν τοῦ ἀπλοῦ καθήκοντος ὅπερ ἔχει πᾶς ἀγαμὸς εἰς θέσιν νὰ φέρῃ τὰ ὄπλα καὶ μὴ ἀφήνῃ ὀπισθὲν τοῦ ἠθικῶς ὑποχρεώσεως, ν' ἀναλαμβάνῃ τὴν ὑπεράσπισιν πάσης δικαίας ὑποθέσεως».

Υπεκκόντες εἰς τὴν ἐκ τοῦ τάφου παραγγελίαν θ' ἀποφύγωμεν νὰ ὑμνήσωμεν τὸν τρόπον καθ' ὃν ἐξετέλεσε τόσον ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Ἠπείρῳ ὅ,τι ἔδειξε ὡς ἀπλοῦν καθήκον. Ἀλλὰ τὸ δνομά του, ὅπερ ἔχω λόγους νὰ πιστεύω

ὅτι μετὰ τὸν πόλεμον θὰ δοθῇ εἰς μίαν τῶν ὁδῶν τῆς πρωτεύουσας, θὰ μείνῃ ἕσασαι προσφιλεῖς εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ὅταν δὲ σὺν Θεῷ κλεισθῇ ἡ εἰρήνη, μία ἐκ τῶν πρώτων φροντίδων μας πρέπει νὰ εἶναι νὰ κοσμήσωμεν τὴν Ζωσιμαίαν Σχολὴν τῶν Ἰωαννίνων διὰ τῶν προτομῶν τριῶν ἀνδρῶν οἵτινες εἰς ὄριμον ἡλικίαν ἐγκατέλειψαν τὰ πάντα καὶ ἔδωσαν τὴν ζωὴν των ἵνα ἐλευθερώσωσιν τὴν Ἠπείρον:

τοῦ ἐθνικοῦ παιτοῦ Μαβίλη, τοῦ εὐγενεστάτου ἀντιπροσώπου τοῦ Κυπριακοῦ πατριωτισμοῦ Σώζου καὶ—last but not least—τοῦ τυπικωτέρου ἀντιπροσώπου τῆς φιλελευθέρου καὶ φιλελληνικῆς Βρετανίας T. Palmer Newbould. Αἱ εἰκόνες αὐταὶ θὰ διδάξωσιν, κάλλιον παντός ἐγγχειριδίου ἠθικῆς, τοὺς φοιτῶντας εἰς τὴν ἱστορικὴν σχολὴν νεαροὺς Ἠπειρώτας, πῶς ζῆ καὶ πῶς ἀποθνήσκει ὁ ἀνὴρ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΧ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΓΙΑΝΝΙΝΑ — ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΙΜΝΗΝ

Ἀπὸ παλαιῶν εἰκόνων

ΟΙ ΜΥΓΔΑΛΙΕΣ

Της μυγδαλιάς σου τὸ κλωνάρι
δροσολουστὸ μέσ' στὸ ποτήρι
τὸ μωσκοβόλησε καὶ τῆκαμε κηπάρι
γύρω μου τᾶχαρο τὸ μοναστήρι,
κ' ὕστερα δάσος ἔγινε καὶ τὸ κηπάρι
βαθὺ καὶ φουντωμένο κι ὄλο μυγδαλιές.
Ἄθως κοπέλλες τοῦ σκληροῦ πατέρα, τοῦ Γενάρη,
σὰς κλαίω, λυγρόζωες, ἀ νυφοῦλες, μυγδαλιές!
Νεκρικά θά σὰς γίνουνε σεντόνια
στά λυγερά σας τὰ κορμιά τὰ πέπλα τὰ λευκά,
καὶ θά σὰς κἀψη ἡ παγωνιά,
κι ἄλλη νυφιάτικη στολή θά πάρετε ἀπ' τὰ χιόνια.

Καὶ μ' ἀποκριθήκαν

«Μὴν κλαίς τὸ ριζικό μας,
νὰ τὴν ποθῆς τὴ μοῖρα μας καὶ νὰ τὴν τραγουδῆς·
χιονάτες κι ἀπὸ τάνθισμα κι ἀπὸ τὸ θάνατό μας!
Εἴμαστε ἔμεις τὰ θύματα τῆς ἀγρίας Χειμωνιάς.
Αἶμα ξητᾶ βασιλικὸ ἢ δρακόντισσα νὰ πιῇ,
νὰ πέση νάποκαρωθῆ, νὰ πιῇ καὶ νὰ χορτάση,
ὅσο νὰ φτάση ὁ χαλαστής μακρυάθης, ὅσο νὰ φτάση
μὲ τὸ γυμνὸ ἡλιοστάλαχτο σπαθί·
ὅσο νὰ φτάση ὁ ἤρωας, τὸ ξανθὸ Καλοκαίρι,
κ' ἡ Χειμωνιά νὰ σκοτωθῆ.

Νά, βασιλιά πατέρα μας, τὸ αἶμα μας ποῖος ἔφερε
ζωήδες καὶ ποῖος θανάτους ποῦ νὰ εἶναι κιδ ἀκρυβαί;
Στῆς θυσίας ἀπάνω τὸ βωμὸ
στεφανωμένα θύματα γιὰ κάποιον λυρωμὸ
πέθαίνουμε ἀειπάρθενες, μυριαριθμῆς·
νὰ μᾶς ζηλεύης· μὴ μᾶς κλαίς».

Κι ἀπὸ τῆς μυγδαλιάς σου τὸ κλωνάρι
δροσολουστὸ μέσ' στὸ ποτήρι
βλάστησε τοῦτο τὸνευρο κ' ἡ ὁρμονική του χάρι
τὸ ἰλάρωσε καὶ τᾶχαρο τὸ μοναστήρι.

ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ

Ὁραῖε νεκρὸ, μονάρχη ἐσὺ τοῦ μυστικοῦ οὐρανοῦ μου
ἀστέρινε, ἤρθες πάλι,
σ' ἔφερε ἡ νύχτα, φάντασμα τοῦ λατρευτοῦ μου
στὴν ὄρανή μου ἀγκάλη.
Καὶ σὲ κρατοῦσα ὅπως ποτὲ δὲν κράτησε μητέρα
τὸ πρωτογέννητο παιδί στὴν ἀγκυλιά της,
καὶ κάποιον πόνου μιὰ ψυχὴ, χυμένη ἀπ' ἄλλο ἀέρα,
τὴν ὄψη σου τὴν ἀγίαζε μὲ τάντιφῆγγισμά της.
Κ' εἶσαν ὄρατος, ὅπως ποτὲ κανένας ἔρωτάς μου
δὲν εἶτανε στῆς νιότης μου τὰ χρόνια,
καὶ σάπαινες, ὅπως ποτὲ δὲ μίλησαν τᾶηδόνια
τῶν ποιητῶν στὰ βᾶθη τῆς καρδιάς μου.

* Ἀπὸ τὸν τελευταῖον τόμον τοῦ κ. Κωστή Παλαμά, Το-
πογραφίον «Ἑστία» δε. β.

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΠΟΥ ΑΡΜΑΤΩΘΗΚΕ

Σὰ γυρίζεις μὲ τοῦ Μαρτιοῦ τὴν αἰφρα
στὴν πρατινὴ φωλιά σου, χελιδόνι,
τὰ σπαθωτὰ φτερόνια σου τὰ μαῦρα

σταμάτα στὸ νησί, ποῦ κι ἂν τὸ ζῶνει
τὸ Ἴονιο κῆμα, πάντα μὲ λαχτάρα
στάντικρινὰ βουνα σὰ νὰ ξαμῶνη,

καὶ σὰ νάποζητᾶ τοῦ Νικοτσάρα
τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς γαύρους κλέφτες. Τράβα
στὸ μνημα ποῦ μιὰ ἡρώισσα κιδάρα

κρατᾶ, καὶ κράξε: «Φωτεινέ, Βλαχάβα,
πέφθικοι δὲ στὴ φέρνοντι καὶ τριφύλλια,
τὴν ἀνοιξη, σὰν τότε, ἀπραγη ὀκλάβα»

τὴν ἀνοιξη, στὴ φέρνοντι καιροφύλλια.
Ἢ καταχνιὰ τὸν Πίντο σου ποῦ ζῶνει,
καπνὸς πολέμου ἀπὸ τουφεκία χιλιά

μύρια. Τὸ ἑλληνικὸ βροντᾶ κανόνι.
Χύμησ' ἡ Λιακουριά, κακὴ εἶταν μύρα.
Στὴν Ἠπειρο δαρμὸς. Μὰ ξαστερῶνει.

Λαμπρὴ γιορτάζει κ' ἡ ἔρημ Βαλαώρα,
τοῦ χρόνου ἤρθε τὸ πλήρωμα, ἡ κατᾶρα
λύθηκε ἡ τουρκομάχα, νηηφόρα.

Ζῆ τὸ Σούλι σου, σειστήκε ἡ Χιμάρα,
τῆς Πρέβεζας ὁ κόρφος λαχταρίζει,
καρβία ἑλληνικὰ περᾶν, ἀντίρα,

σημαία γλαυκὴ στὸ Μέτσοβο ἀνεμίζει.
Ἄπὸ ἀκάθαρτο χνάτω μολεμένα,
τοῦ μαύρου Ἀληπασὸ τὸ μετερίζι,

τὰ Γιάννενα τὰ κομοξακουσμένα,
κορῶνα τους φοροῦν τὸ Μιτωκέλι,
λάμπουν κι αὐτὰ καὶ ἡ λίμνη τους παρθένα.

Τῆς Ἠπειρος τὸ δάκρυο κιὰ δὲ θέλει
στοῦ Λούρου τὰ νερά νὰ στάξῃ ἐπάνω,
θολό· δροσὰ εἰν' αὐγῆς, Κυρίου ἀγγέλοι

σάμπως γυρτοὶ στὸν πόταμο τὸν πλάνο.
— Τῆς νιότης σου εἶμαι τὸνευρο, ἀπὸ πέρα
ἤρθα, μὲ φέρν' ἡ εὐκὴ σου, νὰ σὲ ράνω
μὲ πάχη ἀπὸ τὸν Κίσαβο, πατέρα!»

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

— Ὁργανισμὸς καὶ σημασία αὐτοῦ —

Τὸ Ἅγιον Ὄρος ὑπῆρξεν καὶ εἶνε καὶ σήμε-
ρον ἐπι ἀρρηκτικῶς συνδεδεμένον μὲ τὴν ἱστο-
ρικὴν ἐξέλιξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, οὐχι
μόνον διότι διετηρήθη μέχρι σήμερον ἐν αὐτῷ
ἐν τεμάχιον, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλ-
ληνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι πολλαχῶς καὶ πολυ-
τρόπως συνετέλεσε τοῦτο, διὰ τῶν μοναχῶν
του καὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντι-
νουπόλεως καταφυγόντων εἰς αὐτὸ σοφωτάτων
ἀνδρῶν, εἰς τὴν πνευματικὴν ἀφύπνισιν τοῦ
δουλωθέντος γένους καὶ διότι ὡς ἐκ τῆς θέσεως
αὐτοῦ σημαντικωτάτην καὶ σήμερον κέκτηται
σημασίαν διὰ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ
Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἐν τῷ Ἅγιῳ
Ὄρει διαρκῶς καὶ πολυτρόπως ἐκαλλιστοῦντο
τὰ γράμματα εἰς τὰς διαφόρους αὐτοῦ Μονὰς,
γνωστὴ δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας εἶναι ἡ περίπυτος
ἐν τῷ Ἅγιῳ Ὄρει Ἀθωνιάς Σχολή, ἥτις μετὰ
τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Ἀδριανουπόλει,
Ἰωαννίνοις, Ἀθήναις καὶ ἄλλαχού τοῦ Ἑλλη-
νισμοῦ Σχολῶν, τοσαύτας παρεσχεν ὑπηρεσίας
εἰς τὴν πνευματικὴν χαραυγὴν τοῦ Γένους. Ἐν
αὐτῇ ὡς καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Σχολὰς ἐδίδαξαν
σοφώτατοι ἄνδρες, πνευματικοὶ ἡλιοὶ τοῦ σκο-
ταζομένου ἐν τῇ δουλείᾳ Γένους, ἀπεφοίτη-
σαν δὲ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν οἱ ἀνα τὸν Ἑλληνισμὸν
σύμπαντα διασπαρέντες διδάσκαλοι καὶ κατη-
χηταί, οἱ διαπαιδαγωγηταί, οἱ σφρηγηταῖς αὐτῶν
διὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν τοὺς γρανιτώδεις
ἐκείνους χαρακίτραις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐθραύοντο
αἱ ἀλύσειεις τῆς δουλείας, οἱ ἐνσταλάξαντες εἰς
τὴν ψυχὴν τῶν δουλωμένων γενεῶν τὴν πίστιν
καὶ τὴν ἐλπίδα ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ μέλλοντος.

Ἄλλ' ἐὰν τὰ γράμματα διωκόμενα ὑπὸ τῶν
τυράννων κατέφευγον, κατὰ τοὺς βαρυτέρους
τῆς δουλείας χρόνους, ἐν ταῖς Μοναῖς τοῦ Ἁγίου
Ὄρους, εἰς τὰς ὁποίας εὐρισκον ποιάν τινα
ἀσφάλειαν ἕνεκα τῶν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν ἀνα-
γνωρισθέντων αὐτῶ προνομίων, οἷχ ἦτορ καὶ
ἡ ἐθνικὴ συνείδησις, δὲν ἔπαινας νὰ καλλιεργῆ-
ται παραλλήλως πρὸς τὰ γράμματα, οἱ δὲ Μο-
ναχοὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀπέδειξαν περιτράνω
κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ὅτι, ἐὰν ἐγνώ-
ριζον νὰ τηρῶσι τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, δὲν
ἤγγονον ὅμως καὶ τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, οὐδὲ
ἠδύναντο νὰ ἀπεποληθῶσι τὸν ἐθνισμὸν αὐτῶν,
οὐδὲ νὰ λησμονήσωσι τὰ καθήκοντά των πρὸς
τὴν δουλωμένην πατρίδα. Δυστυχῶς ἡ ἐπανά-

στασις ἐκείνη τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τοῦ Ἁγίου
Ὄρους, ὡς γνωστὸν, ἀπέτυχε καὶ κατεπύγη εἰς
τὸ αἶμα, χωρὶς ὅμως ἕνεκα τούτου νὰ παύσῃ
τὸ Ἅγιον Ὄρος ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνε καθ' ὅλην
τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀγῶνος ἐπαναστατικῶν ὀρ-
μητήριον.

***

Τοιαύτη ἡ ἱστορικὴ σημασία ἐν ὀλίγοις τῆς
ἀνατολικῆς ταύτης Χερσονήσου τῆς Χαλκιδικῆς,
τῆς τοῦ Ἄθω λεγομένης, ἥτις ὡς ἐκ τῆς θέσεως
αὐτῆς, κειμένης ἐν τῇ μεγάλῃ θαλασσῇ ὀδῶ τῇ
μεταξὺ Θεσσαλικοῦ κόλπου καὶ Ἑλλησπόντου καὶ
τῶν δυτικῶν παραλιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μέλ-
λει καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπι σπουδαιοτέραν νὰ
καταλάβῃ θέσιν ἐν τῇ ἐθνικῇ σταδιοδρομίᾳ, ἐν
τῇ κυριασίᾳ τοῦ Αἰγαίου, ἐν τῷ κατὰ τῶν νέων
ἔθρων μας πιθανῶ ἀγῶνι τῆς αἰφρον.

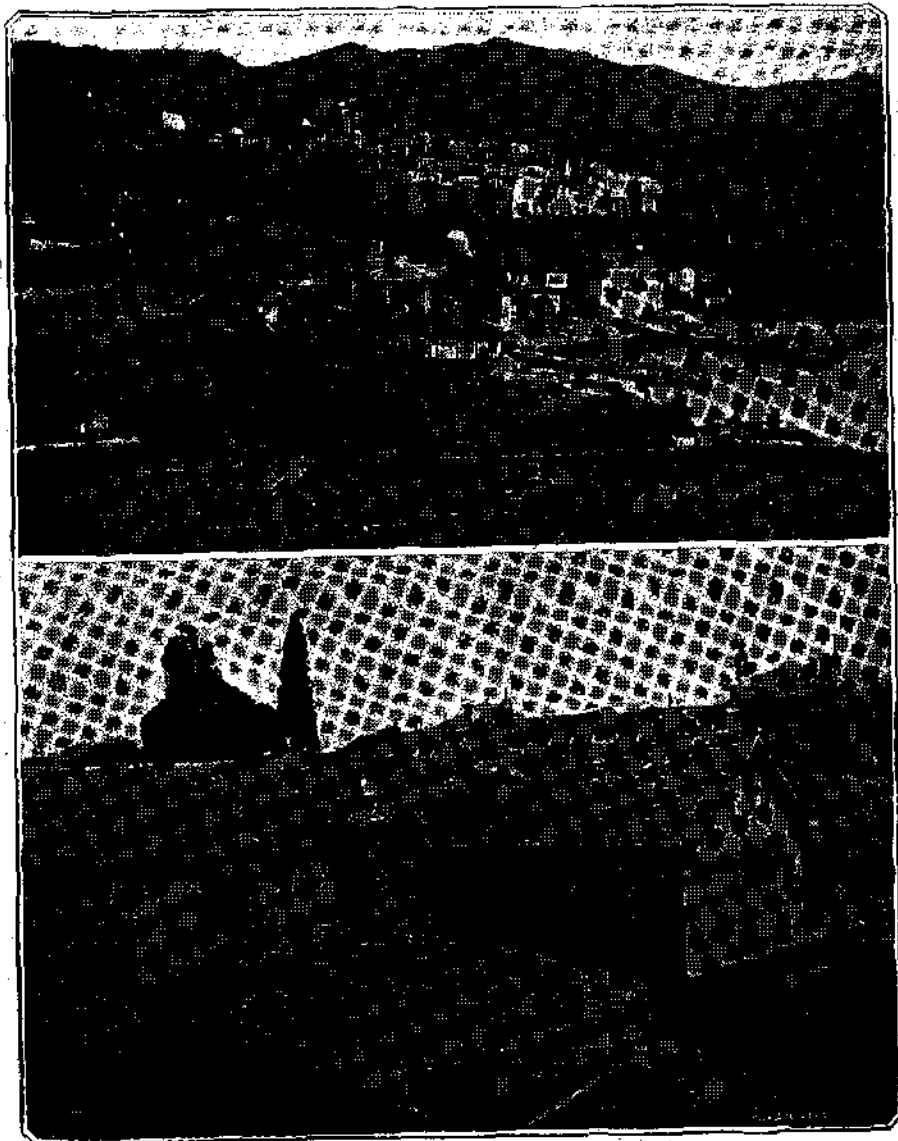
***

Ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀγιορειτῶν Μοναχῶν,
Ἑλλήνων καὶ μὴ τοιοῦτων, συμπεριλαμβανο-
μένων καὶ τῶν εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας ἀπε-
σπασμένων ἀδελφῶν, ἀνέρχεται σήμερον εἰς 10
περίπου χιλιάδας, ἂν οἱ ἡμίσεις καὶ πλέον εἶνε
Ἕλληνες, οἱ δὲ λοιποὶ Σλαῶν καὶ Ρωμοῦνοι,
μεταξὺ δὲ τῶν μὴ Ἑλλήνων τούτων τὰ 4/5 καὶ
πλέον εἰσι Ρῶσοι. Τοῦτο δὲ ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ
ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἀφορμένη ὑπερᾶνω
τῶν φυλετικῶν καὶ γλωσσικῶν διαφορῶν, παρέ-
σχε πολλάκις εὐκόλον τὴν ἐγκατάστασιν τῶν
ἄλλοεθνῶν τούτων, οἷκτινες ἐπιωφεληθέντες τῆς
τοιαύτης καλωσύνης κατεγράσθησαν αὐτῆς, κατα-
στήσαντες τὸ θρησκευτικὸν κέντρον πολιτικῶν
ὀρητήριον.

***

Τὸ Ἅγιον Ὄρος περιέχει νῦν εἴκοσι μεγάλας
Μονὰς, Βασιλικὰς καὶ Σταυροπηγιακὰς λεγομέ-
τας ἐν τῇ περιοχῇ δὲ τῶν κλειστῶν ἐξ αὐτῶν
δυσάρονοι καὶ μικρότερα μοναστικά ἰδρύματα
(σκῆται, καλύβαι, κελιά) ἐξαρτώμενα ἐκ τῶν 20
μεγάλων τούτων Μονῶν. Αἱ Μοναὶ αὗται εἶνε
καὶ καλοῦνται κυρίαρχοι, διότι εἶναι ἀνεξάρτητοι
ἀπ' ἄλλήλων καὶ ἀποτελοῦσι ἰδιαίτερας πολι-
τείας, ὡς θέλομεν ἰδῆ κατωτέρω, ἀπαρτίζουσαι
ἅπασαι ὁμοῦ τὴν Μεγάλην Ἰερὰν Κοινότητα
τοῦ Ἁγίου Ὄρους.

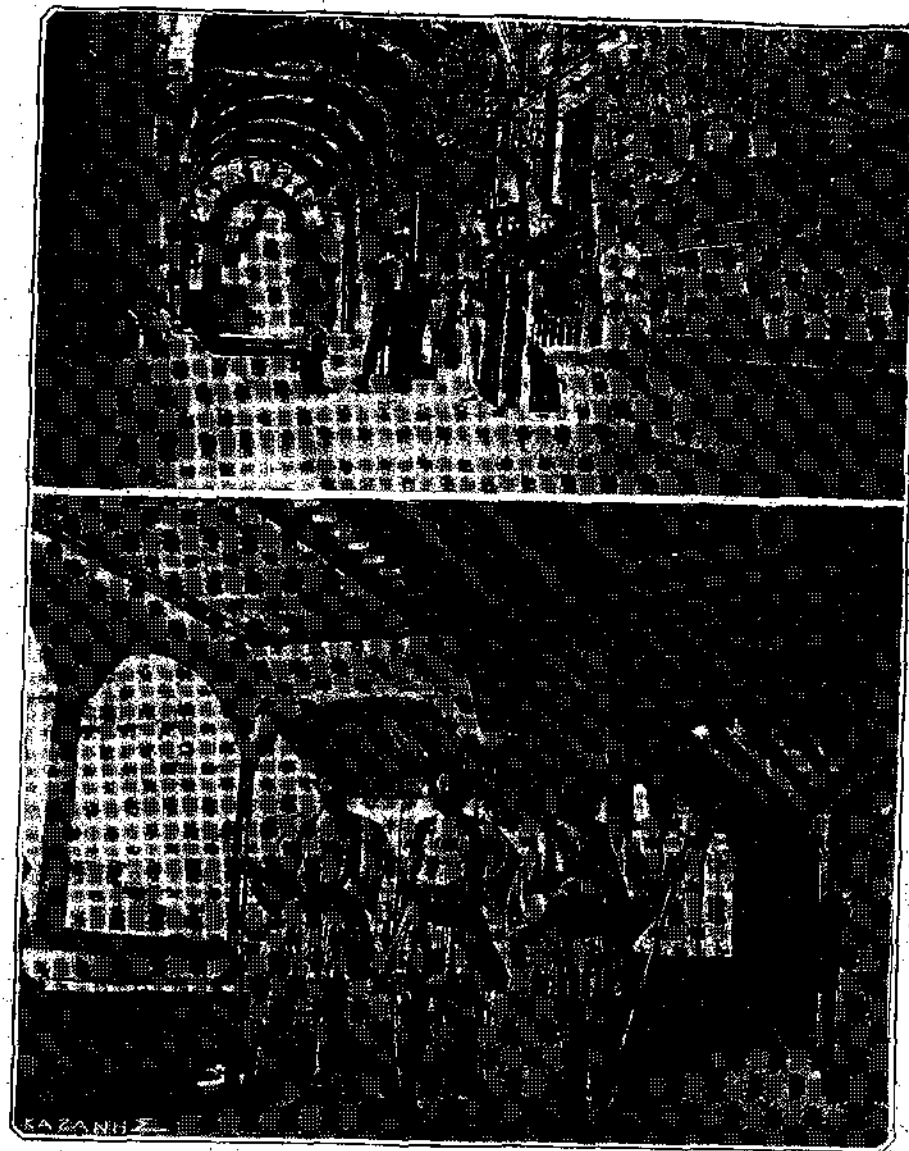
Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω 20 τούτων Μονῶν,
δυσάρονοι ἐν τῷ Ἅγιῳ Ὄρει καὶ 12 Σκῆται
καὶ 300 Κελιά, αἱ πλείστοι δὲ τῶν Μονῶν καὶ

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ: ΤΟ ΒΑΤΟΠΕΔΙ — ΠΩΣ ΣΤΕΓΑΖΟΝΤΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ

Σκητῶν εἶναι πλουσιώταται, σώζουσαι καὶ μέχρι σήμεραν πλείστα ὄσα δῶρα τῶν Βυζαντινῶν Ἀυτοκρατόρων καὶ τῶν Ἡγεμόνων τῆς Σερβίας, Μολδαβίας καὶ Βλαχίας. Αἱ ἀνωτέρω 20 αὐταὶ Μοναὶ διαίρουνται εἰς Κοινοβιακὰς καὶ Ἰδιορρυθμοὺς, ὡς ἐξηγεῖται λεπτομερέστερον κατωτέρω. Φέρουσι δὲ τὰ ἐξῆς ὀνόματα. Κοινοβιακαί. 1) Ἡ τοῦ Κοιτουμανασίου με 1 Σκήτην καὶ 18 Κελλία, 2) ἡ τοῦ Καρακάλου με 12 Κελλία, 3) ἡ τοῦ Ἁγίου Παύλου με 2 Σκήτας, 4) ἡ τοῦ Διονυσίου με 6 Κελλία, 5) ἡ τοῦ Γρη-

γορίου με 6 Κελλία, 6) ἡ τοῦ Σίμωνος Πέτρας με 3 Κελλία, 7) ἡ τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (Ρωσσοικῆ) με μίαν Σκήτην, 8) ἡ τοῦ Ξενοφῶντος με 1 Σκήτην, 9) ἡ τοῦ Κωνσταμονίτου, 10) ἡ τοῦ Ἐσφιγμένου με 1 Κελλίον καὶ 11) ἡ τοῦ Ζωγράφου (Βουλγαρικῆ). Ἰδιορρυθμοὶ. 1) ἡ τοῦ Ξηροποτάμου με 4 Κελλία, 2) ἡ τῶν Ἰβήρων με μίαν Σκήτην καὶ 23 Κελλία, 3) ἡ τοῦ Φιλοθέου με 13 Κελλία, 4) ἡ τῆς Μεγίστης Λαύρας με 3 Σκήτας καὶ 32 Κελλία, 5) ἡ τοῦ Δοχειαρίου, 6) ἡ τοῦ Χιλιανταρίου με 23 Κελλία

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ: Ο ΠΡΟΝΑΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ — ΕΓΧΩΡΙΑ ΧΩΡΟΦΥΛΑΧΗ

(Βουλγαρικῆ), 7) ἡ τοῦ Βατοπεδίου με 2 Σκήτας καὶ 23 Κελλία, 8) ἡ τοῦ Παντοκράτορος με 1 Σκήτην καὶ 11 Κελλία καὶ 9) ἡ τοῦ Σταυρονικήτα με 8 Κελλία. Τινὲς ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων Μονῶν ἀνάγουσι τὴν ἰδρύσιν αὐτῶν μέχρι τοῦ 4 ἢ 5 μ. Χ. αἰῶνος, ἀλλὰ κατ' ἀκριβεστέρας ἐρεῦνας ἡ ἰδρύσις τῶν ἀρχαιοτάτων Μονῶν δὲν ἀνατρέχει πέραν τοῦ 10 μ. Χ. ἢ τὸ πολὺ τοῦ 8ου μ. Χ. αἰῶνος, ὁπότε καὶ τὸ πρῶτον γίνεται μνηεὶα τῶν ἐν Ἄθῳ μοναζόντων ὁσίων. Ἐκ τῶν 20 τούτων Μονῶν αἱ 17 εἶναι Ἑλλη-

καὶ μία Ρωσσοικῆ καὶ δύο Βουλγαρικαί. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰς ἀπὸ τῶν Μονῶν τούτων κατεχομένης γαίας ἡ ἀναλογία εἶνε 3 πρὸς 17, ἴητοι τὰ Ἑλληνικὰ Μοναστήρια κατέχουσιν ἕδαφος ἑξαπλάσιον τοῦ Σλαβικοῦ.

***

Διὰ νὰ λάβῃ τις ἰδέαν τῆς λειτουργίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ταύτης πολιτείας, τῆς ὡς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων καὶ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχὴν προνομίων καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων σεβαστῶν γε-

νομένων και διατηρηθέντων μέχρι σήμερα, της αποτελούσης εν είδος μικρᾶς και ιδιορρυθμίου Δημοκρατίας οὕτως εἶπεῖν, πρέπει νὰ ἐξη, ἔστω και ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, γγῶσιν τοῦ ἐσωτερικοῦ ὄργανισμοῦ τῶν διαφόρων τούτων Μονῶν.

Ὅθω διαορίζονται αὐταὶ εἰς 1) Κοινοβία και εἰς 2) Μονὰς ιδιορρυθμοῦς, πλὴν δὲ τούτων ὡς εἶπομεν και ἀνωτέρω, ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει, ἐν τῇ περιοχῇ και ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Μονῶν τούτων και ἄλλα μοναστηριακὰ συστήματα, ἅτινα καλοῦνται Σκήται, Καλύβαι και Κελλία και ὄν ἡ πρὸς ἄλληλα σχέσις και συνοχὴ ἔχει ὡς ἑξῆς:

Μοναὶ Κοινοβιακαί: Τοιοῦται εἶνε αἱ οἰκούμεναι ὑπὸ Μοναχῶν, ὄντων ἴσων πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὰ δικαιώματα, κοινόν βιούντων βίον και κοινὴν ἐχόντων περιουσίαν, τὴν τῆς Μονῆς. Ὁδεμία μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει διάκρισις, ἀλλὰ πάντες ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὴν κοινωνίαν και πολιτείαν τῆς Μονῆς, τὴν καλουμένην Ἀδελφότητα, πάντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἔσθιουσιν ἐν μιᾷ και τῇ αὐτῇ τραπέζῃ. Ἡ διοίκησις τοῦ Κοινοβίου διεξάγεται ὑφ' ἐνὸς μόνου Μοναχοῦ, Ἀρχοντος ἢ Ἡγουμένου καλουμένου, ἐκλεγομένου διὰ καθολικῆς ψηφοφορίας τῶν ἀδελφῶν και ὑπευθύνου ἀπέναντι τῆς κοινῆς Συνόδου, ἣτοι τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως πάντων τῶν ἀδελφῶν. Οὗτος συγκαλεῖ τὴν Ἱερὰν Σύναξιν, ζητεῖ τὴν γνώμην αὐτῆς ἐπὶ τῶν σπουδαίων ζητημάτων, εἶνε ὑπεύθυνος εἰς αὐτὴν και ἐν ἀνάγκῃ δικάζεται και ἀπολύεται τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ.

Μοναὶ Ἰδιορρυθμοί: Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ Κοινοβία ὑπάρχουσιν αἱ ἰδιορρυθμοὶ λεγόμεναι Μοναί, εἰς τὰς οποίας δὲν ἐπικρατεῖ οὔτε κοινὸς βίος, οὔτε κοινοκτημοσύνη, οὔδὲ ἰσότης δικαιωμάτων ὑφίσταται, ἀλλὰ διαορίζονται οἱ ἐν αὐταῖς Μοναχοί, οὕτως εἶπεῖν, εἰς πατριότους και πληβείους, εἰς προϊσταμένους και παραμικρούς, ὡς συνήθως λέγονται αὐτόθι. Ἡ τάξις τῶν προϊσταμένων διευθίνει τὰ τῆς μοναστηριακῆς πολιτείας, ἐκ ταύτης δὲ ἐκλέγεται και Ἱερὰ Σύναξις τῆς Μονῆς, ἣτις διὰ δύο ὑφ' αὐτῆς ἐκλεγόμενων Ἐπιτρόπων και ἐνὸς Δικαίου, ἐργαζομένου πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως, διοικεῖ τὰ κατ' αὐτὴν ἐπίσης τυπικῶς ἐκλέγεται και Ἡγούμενος. Ἐν ταῖς ἰδιορρυθμοῖς ταῦταις Μοναῖς οἱ ἀδελφοὶ Μοναχοὶ βιοῦσι χωρισμέ-

1 Τὸ Ἁγιον Ὄρος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἐκλήρωνεν ἐν ὄλῳ εἰς τὴν τουρκικὴν Κυβερνησιν 720 λίρας ὀθίωμ. ἐτησίως, ὡς φόρον, εἰς δὲ Καϊμακάμης και εἰς Πελάνης μετὰ τινῶν χωροφυλάκων, πάντων διαμενόντων ἐν Καρυαῖς, ἦσαν οἱ μόνου ἀντιπρόσωποι τῆς Πόλης.

νοι, οὔτε κοινὴν τράπεζαν ἔχοντες, οὔτε κοινὴν περιουσίαν. Οἱ πατέρες τῶν Μονῶν τούτων, μόνον οἱ προϊστάμενοι, ἔχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον και ἰδιαίτερας περιουσίας, δικαιούμενοι νὰ ἔχωσι και ἀκίνητον τοιαύτην ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Μονῆς.

Καλύβαι εἶνε τὰ ἀσκητήρια τῶν ἐν ἐρήμῳ μακρὰν ἀλλήλων βιούντων Μοναχῶν, Σκήτη δὲ καλεῖται οὐχὶ οἰαδήποτε Καλύβη, ἀλλ' ἡ ὅλη μοναστικὴ Κοινότης, ἡ ἀποτελουμένη ἐκ πολλῶν μοναχικῶν Καλυβῶν. Κέντρον τῆς τοιαύτης Κοινότητος εἶνε τὸ Κυριακόν (ὃ εἰς τὸ κέντρον τῆς περιοχῆς τῆς Σκήτης καίμενος Ναός) και ἡ περὶ αὐτὸ κεντρικὴ Καλύβη τῆς Σκήτης, ἣτις και χρησιμοποιεῖ ὡς Διοικητήριον αὐτῆς, κατεχομένη ὑπὸ τοῦ ἐκαστοῦ Δικαίου, ἣτοι τοῦ αἵρετοῦ προϊσταμένου τῆς Σκήτης, τοῦ ἔχοντος ἔργον τὴν κατὰ μόναν ἢ και μετ' ἄλλων, ὑπὸ τῆς κοινότητος ἐκλεγομένων, δύο Ἐπιτρόπων διοικῶσιν τῆς Σκήτης. Ἡ κυριαρχία δὲμας ἐπὶ τῶν Καλυβῶν δὲν ἀνήκει εἰς τὴν Σκήτην, ἀλλ' εἰς τὴν Μονήν, ἐξ ἧς ἐξαορτάται ἡ Σκήτη. Αἱ Καλύβαι διοικῶνται ὑπὸ τριῶν ἀδελφῶν, ὄν δὲ πρεσβύτερος λέγεται γέρον (γέροντας), ὅστις εἶνε δὲ Ἡγούμενος και συνήθως και ἰδιοκτητῆς αὐτῆς. Ὁ βίος εἰς τὰς Καλύβας εἶνε αὐστηρῶς μοναχικός. Κελλία τέλος εἶνε Καλύβη μὴ ἀποτελοῦσα συνοικισμούς, ἀλλὰ μικρὰ ἰδιωτικὰ αὐτόνομα Μοναστήρια.

Ἡ Διοίκησις πασῶν τῶν 20 κυριαρχῶν μεγάλων Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους εἶνε ἐν είδος ἰδιορρυθμίου δημοκρατίας ἢ δημοσπονδιακῆς ἐνώσεως, ἣτις καλεῖται Ἱερὰ Κοινότης τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Ἐκάστη Μονὴ ἐκλέγει τὸν ἀντιπρόσωπόν της, οἵτινες πάντες ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὴν Ἱερὰν Σύναξιν, συνέρχονται τακτικῶς ἐν τῇ Ἱερᾷ πόλει τῶν Καρυῶν, ἔχουσι δὲ ἴσα δικαιώματα και ψήφους ἐν τοῖς Συμβουλίαις. Τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν, νομοθετικὴν και δικαστικὴν ἐξουσίαν ἀσκει ἡ Ἱερὰ αὐτὴ Σύναξις, τρις μὲν τῆς ἐβδομάδος συνερχομένη ἐν ὀλομελείᾳ, τὰς δὲ ἄλλας ἡμέρας διεξάγουσα πᾶσαν τὴν τρέχουσαν ὑπηρεσίαν διὰ τετραμελοῦς Ἐπιτροπῆς, καλουμένης Ἐπιστοσίας. Ἡ διάρκεια τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνάξει ἀντιπροσώπων εἶνε πενταετής. Ἡ Ἐπιστοασία διοικεῖται ὑπὸ τοῦ Πρωτεπιστάτου, πρεσβυτέρου δὲ τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως εἶνε διαρκῶς ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Μεγίστης Λαύρας, τῆς ἀρχαιότερας και πλουσιωτέρας Μονῆς, ἀπόντος δὲ τούτου ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου, ἀμφοτέρων δὲ ἀπόντων ὁ τῶν Ἰβήρων και κατόπιν ὁ τοῦ Χιλιαναρίου. Αἱ ἀποφάσεις λαμβάνονται κατὰ πλειοψηφίαν.

Καίτοι, ὡς ἄνω ἐξετέθη, τὸ Ἁγιον Ὄρος ἀποτελεῖ ἰδίαν και σχεδὸν ἀνεξάρτητον ἐκκλησιαστικὴν Πολιτείαν, οὐχ ἦρτον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην αὐτοῦ ἐκκλησιαστικὴν ἀρχήν. Ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ ὄλῳ ἰδιαίτερου ὄργανισμοῦ αὐτῆς, ὅλος ἀνωτέρω ἐξετέθη, ἡ ἐξάρτησις αὐτῆς δὲν εἶνε οἷα ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐκκλησιαστικῶν ἰδρυμάτων, ἀλλ' ἔμμεσός τις ἐπίβλεψις, ἣς τὰ ὅρια και τὰ δικαιώματα δὲν εἶνε ἀκριβῶς καθωρισμένα.

***

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ διοίκησις και τοιοῦτος ὁ ὄργανισμός τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἐξ ὧν δύναται τις νὰ λάβῃ ἰδέαν τὸ πῶς κατέστη δυνατόν νὰ διατηρηθῶσι αἱ ἐν αὐτῷ Μοναὶ ἀλώβητοι σχεδὸν και νὰ διασωσῶσι διὰ μέσον τόσων αλάνων δουλείας ὄχι μόνον τοὺς ἀρχαίους Βυζαντινοῦς τύπους και τὰ ἔθιμα, ἀλλὰ και νὰ καταστῶσι κέντρα πνευματικῆς μεγίστης διὰ τὴν ἱστορίαν ἡμῶν σημασίας. Ἐν αὐταῖς διασῶζονται μέχρι σήμερον πολυτίμητα Ἐκκλησιαστικὰ και Ἐθνικὰ κειμήλια, μέλλοντα μέγιστον νὰ διαχύσωσι φῶς οὐ μόνον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἀλλὰ και εἰς πλείστα σημεῖα τῆς ὄλης Ἑλληνικῆς Ἱστορίας και ἅτινα δυστυχῶς ἔνενα τῆς δουλείας και τῆς ἀφροσύνης ἡμῶν δὲν ἐμελετήθησαν, οὐδ' ἐξερευνήθησαν δεόντως μέχρι σήμερον. (Ἐς ἐξηγήσωμεν ὅτι (σήμερον) ὁπότεν πλέον τὸ μέγα τοῦτο ἔθνικόν προπύργιον ἀπολαμβάνει τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας) θὰ δοθῇ ἡ δέουσα προσοχὴ και θὰ ἐρευνηθῇ ὁ κρυπτόμενος εἰς τὰς Μονὰς ταύτας μέγας και σημαντικώτατος ἐκκλησιαστικὸς και ἔθνικὸς θησαυρός.)

Ἀπὸ ἀπόψεως στρατηγικῆς, εἴπομεν ἀνωτέρω, ἡ Χερσόνησος τοῦ Ἁγίου εἶνε μεγίστης σημασίας διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, διότι ἀποτελεῖ τὸ σημαντικώτερον σημεῖον τῆς κυριαρχίας τοῦ Αἰγαίου, ἰδίως τῆς θαλασσίας ἐκτάσεως τῆς ἀπὸ ταῦ Θεσσαλικοῦ μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἀπὸ τῶν κορυφῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐν κειρῶ ἀθρίας και διὰ γυμνοῦ ἔτι ὀφθαλμοῦ διακρίνονται αἱ πλείστα νήσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους μέχρι τῆς Χίου και Μιτυλήνης και διαγράφεται ἐν τῷ βάθει τοῦ ὄριζοντος ἀμυδρῶς πῶς και αὐτὴ ἡ Κωνσταντινούπολις. Ἡδὴ ἡ Ἑλληνικὴ σημαία κυματίζει ὑπερήφανος ἐπὶ τῶν κώδωνοστασιῶν τῶν Ἑλληνικῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τὸν δὲ μέχρι-χθὲς Καϊμακάμην (ἀποδιοικητήν), τὸν μόνον ἀντιπρόσωπον τοῦ Σουλτάνου παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνάξει, (ἀντιπατέστης σήμερον) ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς πολιτείας. Οἱ Μοναχοὶ ἐμπλεοὶ χαρᾶς χαίρουσιν τὴν ἐπελθοῦσαν μεταβολήν, ὑπερήφανοι, διότι και οἱ προπάτορες αὐτῶν οὐνετέλεσαν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος, ἐξ ἧς σήμερον ἐξαποστέλλεται ζεῖδωρος ὁ ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας εἰς μέγα τμήμα τοῦ ἀλυτρώτου Ἑλληνισμοῦ, (μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θὰ ἀργήσῃ ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἡ πνοὴ αὐτῆς θὰ φθάσῃ και μέχρι τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν.)

Ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία σεβομένη τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἁγίου Ὄρους βεβαίως δὲν εἶνε δυνατόν νὰ μεταβάλῃ ποσῶς τὸν ὄργανισμόν τῶν ἐν αὐτῷ Μονῶν, πᾶσα δὲ ἔξωθεν ἐπιζητηθεσμένη τυχόν μεταβολὴ αὐτοῦ, ὑπὸ τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον τύπον, ἀποτελεῖ ἀσέβειαν πρὸς τοὺς ἱερῶς κανόνας, δι' ὧν διεκυβερνήθη ἡ ἐκκλησιαστικὴ αὐτὴ κιβωτὸς διὰ μέσον τόσων αἰώνων.

ΠΕΤΡΟΣ ΑΣΙΩΤΙΔΗΣ

ΠΑΛΗΣ ΣΕΛΙΔΕΣ—Ἡ ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ

Αἱ σελίδες αὐταὶ εἶνε ἀπὸ ἑνα βιβλιαράκι τοῦ Ἡπειρώτου Α. Π. Κουτσαλέη, ποὺ ἐξεδόθη τὸ 1882 μετὸν τίτλον «Διαφέροντα και περίεργα τινὰ ἱστορήματα». Τὸν πηγμὸν τῆς Κυρᾶ Φροσύνης και τῶν 17 ἀφηγεῖται ὁ συγγραφεὺς μετὰ πολλῶν ἐνδιαφεροῦσας λεπτομερειᾶς.)

Τὴν διήγησίν μου ὡς μὴ ἐκλάβῃ τις ὡς μυθιστόρημα. Ὅ,τι ἐμαθὸν γράφω. Καὶ ἀπὸ ποιοῦς; Ἀπὸ τὸν θεῖόν μου πρὸς μητρός Ἀναστάσιον Σελήβεργον, γνωστὸν ἐνταῦθα, ἀποθανόντα κατὰ τὸν χρόνον τῆς χολέρας. Ὁ σπθεῖς θεῖος, γόνος ἀρχαίας εὐγενοῦς οἰκογενείας, ὑπῆρχεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τὸ διπλωματικὸν σῶμα. ἔτυχε δὲ νὰ εὐρίσκηται κατὰ τὸν χρόνον τοῦ ἀνωτέρω συμβάντος εἰς Ἰωάννινα ἔτι δὲ και ἀπὸ τοὺς γείτονες, ἣτοι τὴν μητέρα μου και τὰς ἀδελφάς της. Κατωτέρω ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ τὰ

περὶ γειτνιάσεως. Ἡ Κυρὰ Φροσύνη, καταγομένη ἐξ ἀρχαίας οἰκογενείας τῶν Ἰωαννίνων, ἦτο ὑπανδρὸς, ὃ δ' ἀπὸ αὐτῆς Βασιλεῖον ἐμπορεύετο εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ὁ δεσπότης Ἰωαννίνων Γιάγκωσ ἦτο θεῖός της.

Εἰς Ἰωάννινα εἶχε φθάσει ἐκ Βενετίας ἱερὸς σπουδαστὴς εἰς τὰ Παρίσια, Κυρίτης Καραγιάννης καλούμενος, γόνος ἀρχαίας ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας ἐξ ἐκεῖθεν, αἱ οποῖαι μετὰ θυσίαν τῶν κτημάτων τῶν ἐγκατέλιπον τὴν πατρίδα, ἀρμηθέντες νὰ δεχθῶσι τὸν Ἰσλαμισμόν και αὐταὶ αἱ οἰκογένειαι ἦσαν δύο, ἡ τῶν Καραγιαννῶν και ἡ τῶν Μαρουτσαίων. Αἱ λοιμοὶ οἰκοδομαὶ τῶν εἰς Βενετίαν σφῶζονται, ἀλλ' ὁ γόνος ἐξηλείφθη. Μὲ ποῖον σκοπὸν ἦλθεν ὁ πλοῦσιος αὐτὸς ἀνδρῶπος εἰς τὴν δούλην πατρίδα, τὴν τυραννομένην ἀπὸ τῶν Ἀλβῶν; Ὁ Ἄλβις βεβαίως ἐγνώριζε τὴν καταγωγὴν του ἐξετίμησε τὸν ἄνθρωπον και τὸν προσέλα-

βεν Ιατρόν του. Ὁ Ιατρός αὐτὸς κατὰ τὸ φαινόμενον ἐλάτρευε τὸν Ἄλῃν, ἀλλὰ τί ἐκρούπετο εἰς τὴν ψυχὴν του; Ἦτο δημοκρατικός; ἐσύγκριζεν εἰς τὸν πατριωτῶν του τὰς οὐκίας, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν τῆς Κυρῆς Φροσύνης, μὲ τὴν ὁποῖαν ἀρχαία συγγένεια τὸν συνήθωνεν.

Ὁ Ἄλῃς, ἂν καὶ εἶχε καλοὺς στρατηγούς καὶ ἀξιαπαλληκάρια, δὲν ἀπεφάσιζε ν' ἀμφερόνη τὴν τύχην του εἰς ἕνα πρόσωπα. Ἦδελεν οἱ ὀφθαλμοὶ του νὰ κωφεροῦν καὶ αἱ χεῖρες του νὰ πολεμοῦν ἦτο καὶ στρατιώτης καὶ στρατηγός. Εἰς τὸν πόλεμον τοῦ Σουλίου ἐξερχόμενος παρηκολοῦνθετο ἀπὸ τὸν δεσπότην Γκάγκαν καὶ τὸν Ιατρόν του Κυρίτην. Καθ' ὁδὸν θεοκεντρικαὶ ἐριδες ἔλαβον χώραν μεταξὺ δεσπότη καὶ Ιατροῦ, ὁ δὲ Ἄλῃς ἀκούων ἠψυφαίετο καὶ ἐγέλα. Ὁ Ἄλῃς ἀναλφάβητος, ἀμαθής, ἀθηροσός ὁ Κυρίτης, θεϊστής ὁ Γκάγκας Χριστιανός. Ὁ δεσπότης ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ Ιατροῦ τὸν κατηράσθη, ὁ δὲ Ιατρός ἐξηκολούθη νὰ γελᾷ. Ὅταν ἐφθασαν εἰς ἓν μονοκᾶτι (ἀτραπὸν), ὁ Ἄλῃς διέβη ὡς πουλίον ὁ Γκάγκας, ἐπίσης ἐπιτήδειος ἱσκιεὺς ὡς ἀστραπή· ἀλλ' ὁ Ιατρός, ὀλισθήσας τοῦ ἱσκιου του, ἐγένετο μετ' αὐτοῦ ἀφαντός εἰς τὸ χεῖρον χάσμα.

Ὁ Ἄλῃς ὠργίσθη κατὰ τοῦ δεσπότην διὰ τὴν κἀραν καὶ ἐλυπήθη ὄχι ὀλίγον· ἀλλ' ἡ ὀργὴ καὶ ἡ λύπη δὲν ἐμπόδισαν τὴν κίνησιν τοῦ νοῦς του. Ἀμέσως ἐκδίδεται καὶ ἀποστέλλεται διαταγὴ πρὸς τὸν προσετώτα τῶν Ἰωαννίνων, ὅπως σφραγίσῃ τὰ πράγματα τοῦ Ιατροῦ, ἀφ' οὗ φροντίσῃ νὰ γίνῃ τακτικὴ καταγραφή.

Ὁ προσετώτος Σταύρος Ἰωάννου ἢ Τσαπαλάμος, πατὴρ τοῦ μακαρίτου διοικητοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, πρόθυμος πάντοτε εἰς τὰς διαταγὰς του, διώρισε τριμελὴ ἐπιτροπήν, ἡ ὁποία μεταβᾶσα εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ μακαρίτου Ιατροῦ κατέγραψε ταῦτα· ἀλλ' ἔτυχε μεταξὺ τῶν ἐπίπλων καὶ κομιωτήριον (τουαλέτα), τοῦ ὁποίου ἔλειπε τὸ κλειδί. Μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἦτο καὶ ὁ προμνησθεὶς θεῖός μου Σιλήβεργος. Τί χρειάζεται, λέγει, νὰ τὸ ἀνοίξωμεν; Τί ἄλλο θὰ περιέχῃ παρὰ τὰ θυράκια καὶ τὰ ἀναγκαῖα διὰ στολισμόν; Ὅχι, ἀπαντᾷ ἓν μέλος τῆς ἐπιτροπῆς ἔμπορος, πρέπει νὰ τὸ ἀνοίξωμεν. Ἐβάλασαν τὸ κλειδί, καὶ πραγματικῶς, ὡς ἔλεγεν ὁ θεῖός μου, χρήματα δὲν εὐρέθησαν. Ὁ εἰρημένος ἔμπορος προσθέτει, ὅτι τὰ κομιωτήρια αὐτὰ ἔχουν καὶ κρυφὰ μέρη, καὶ ἐπέμενε νὰ γίνῃ ἔρευνα· δὲν ἤργησε δὲ ὁ ἴδιος αὐτὸς ἔμπορος καὶ μὲ ἐπιτηδειότητα κατώρθωσε ν' ἀνοίξῃ καὶ τὸ μυστικὸν αὐτὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔφερεν εἰς φῶς διάφορα γράμματα Ἑλληνίδων, Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανίδων. Ἄς μὴ φανῇ παράδοξον, ὅτι αἱ Ὀθωμανίδες ἔγραφον ἑλληνιστί. Διδασκάλισσαι Ἑλληνίδες εἰσήρχοντο εἰς τοὺς γυναικωνίτας τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἐδίδασκον τὰ κορσικά τῶν. Μεταξὺ τῶν γραμμάτων αὐτῶν ἦσαν καὶ μερικά τῆς Κυρῆς Φροσύνης. Τὰ γράμματα τῆς δὲν ἦσαν ἐρωτικά. Περιείχον ἄβρις κατὰ τοῦ Ἄλῃ, ὃν ἀπεκάλεϊ τύραννον βδελυρόν, καὶ τοῦ ὁποίου... τὰ γένηα...

Ὁ διπλωμάτης θεῖός μου λέγει ὅτι παρόμοια χαρτία πρέπει νὰ μὴ ὑπάρχουν... Ὅχι, ἀπαντᾷ ὁ ἔμπορος ὁ καταδείξας τὴν θέσιν, ὅπου εὐρέθησαν τὰ γράμματα ἂν τὸ μάθῃ ὁ Ἄλῃ πασάς, δὲν ἔχω δρεξίν νὰ χάσω τὸ κεφάλι μου. Βεβαίως αὐτὸς ἦτο μυστικὸς κατάσκοπος τοῦ Ἄλῃ· ὅθεν εἶπετο νὰ μείνουν τὰ γράμματα εἰς τὴν θέσιν τῶν. Ὁ μακαρίτης θεῖός μου ἀπέφυγε νὰ μοι εἴπῃ τοῦ ἐμπόρου αὐτοῦ τὸ ὄνομα, διὰ νὰ μὴ δυσφημισθῇ ὄνομα οἰκογενείας τότε ζώσης.

Ἐπέστρεψεν ὁ Ἄλῃς ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν, ἡ δὲ πρώτη φροντίς του ἦτο νὰ μάθῃ τὰ τῆς καταγραφῆς τῶν πραγμάτων τοῦ μακαρίτου Κυρίτη. Γονατιστό-ἐνώπιόν του ὁ προσετώτος Σταύρος Ἰωάννου ἢ Τζαπαλάμος ἔτρεμεν.

«Ὅρὲ Σταύρο, τοῦ λέγει· τί ἔκαμες διὰ τὰ πράγματα τοῦ Κυρίτη;»

«Τὰ πράγματα κατεγράφησαν καὶ ἐβουλώθησαν (σφραγίσθησαν), τοῦ ἀπαντᾷ, ὑψηλότατε βεβίῳ ἐφέντη μας.»

«Ὅρὲ Σταύρο, ἔμαθα ὅτι ἔχει καὶ ἓνα καλὸ καὶ εὐμορφὸ κασελάκι, ποῦ νὰ μοῦ τὸ φέρῃς; τὸ θέλω.» Ὅτῳ διέταττεν ὁ Ἄλῃς.

«Ἀμέσως, ὑψηλότατε (ἀπαντᾷ ὁ Σταύρος), φθάνει τὸ κομιωτήριο.»

«Ἄνοιξέ το, ὀρὲ Σταύρο.»

Τὸ ἀνοίγει τρέμων ὁ προσετώτος· ἠγγόνει τὰ περιεχόμενα. Τίποτε δὲν τῷ εἶχεν εἶπει ἢ ἐπιτροπή.

Μετὰ τὴν ἔρευναν τῶν δρατῶν μερῶν τοῦ κομιωτηρίου γράμματα δὲν φαίνονται.

«Μῶρ', κίτταξε καλά, μπῆρο μου. Εἶναι καὶ ἄλλα πράγματα.»

Ἀνακαλύπτεται τέλος καὶ ἡ μυστικὴ θέσις, καὶ εὐρίσκονται τὰ γράμματα, ὃν βεβαίως εἶχε γνῶσιν ὁ Ἄλῃς, μαθὼν τὰ συμβάντα ἀπὸ τὸν ἔμπορον τὸν κατάσκοπόν του ἀναμφιβόλως.

«Μῶρ', τ' εἶναι αὐτὰ τὰ γράμματα; Διάβασέ τα, ὀρὲ γραμματικέ.»

Ἀναγινωσκόμενον τῶν γραμμάτων ὁ προσετώτος Σταύρος τὰ χάνει. Ὁ Ἄλῃς ἀνάπτει, ταρασσεται, φροντίζει.

Γράψε γρήγορα, γραμματικέ, τὰ ὀνόματα δλων. Στέλλει δὲ καὶ κράζει τὸν Ταῖο Ἀμπάζην, πολιτάρχην (μυτουλοῦμπασην). Ὁ Ταῖος φθάνει.

«Ταῖο, πῆγαινε ὀγλήγορα νὰ πιάσῃς ὅλες αὐτὲς τὰς κυράδες, ὅπου εἶναι ἐδῶ γραμμένες, καὶ νὰ τὰς κλείσῃς εἰς τὰ Λιθαρίτια.»

Τοῦ δίδει τὸν κατάλογον.

Ὁ φρόνιμος Ταῖος, παλαιόθεν συνέταιρος τοῦ Ἄλῃ καὶ συνεργασθεὶς διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἠπείρου, «ὄχι» τῷ ἀπαντᾷ· «δὲν τὸ κάμνω. Θὰ σηκωθῇ ὁλος ὁ κόσμος εἰς τὸ ποδάρι... Αὐτὰ εἶναι ἐντροπή, Ἄλῃ· ἂν θέλῃς, πῆγαινε μόνος σου... ἐγὼ δὲν ἀκούω.» Ὁμίλου Ἀλβανιστί.

Θυμώνει ὁ Ἄλῃς· ἀλλὰ τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ κατὰ συναδέλφου του φρονιμοτάτου ἀνδρός;

Ὁ Ἄλῃς συμβουλὰς δὲν ἤκουεν ἔβραζεν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του ἢ κατ' αὐτοῦ ἄβρις τῆς Κυρῆς Φροσύνης. Μετὰ τὰ μεσάνυχτα ὀπλίζεται μὲ τὴν ληστροικὴν πανοπλίαν του, λαμβάνει τὴν κάππιν του, τὴν ὁποῖαν ἐφύλαττε πάντοτε εἰς τὸν κοιτῶνά του, καὶ πλήρης ὀργῆς ἐξέρχεται τοῦ φρουρίου συναδεδεμένος ἀπὸ ὄλην τὴν φρουράν. Ἐβρεχε... τίποτε δὲν τὸν ἐμποδίζει, καὶ δραματικῶς φθάνουν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Κυρῆς Φροσύνης.

Ἡ οἰκία τῆς Κυρῆς Φροσύνης εἶχε δύο πρόσωπα, τὸ ἐν ἐπὶ τῆς λεωφόρου τῆς φερούσης εἰς τὴν ἀγοράν, τὸ ἕτερον ἐπὶ ὁδοῦ πλατείας καὶ αὐτῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν νύκτα σχολαζούσης. Ὁ Ἄλῃς φαίνεται ὅτι εἶχεν εἰς τὸν νοῦν του ὅτι ἦτο ἐνδεχόμενον τὸ ἔργον του ν' ἀποτύχῃ, ἂν ἐμυρίζετο ὁ λαὸς τὴν βδελυράν πρᾶξίν του. Ἡ ὁδὸς ἡ μὴ σιχαζομένη τὴν νύκτα σκεπάζει πάντοτε τὰ ἐγκλήματα.

Ἡ οἰκία τῆς Κυρῆς Φροσύνης ἐχωρίζετο ἀπὸ τὴν μητρικὴν μου οἰκίαν ἀπὸ δύο ἑτέρων οἰκιῶν, τῆς τοῦ Καλαμονάκη καὶ τῆς τοῦ Μηνᾶ, αἱ ὁποῖαι καὶ αὐταὶ ὁμοίως εἶχον δύο πρόσωπα.

Εἰς Ἰωάννινα αἱ ὑπερέτριαι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐσηκόνοντο ὀλίγον ἀργότερον ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα, διὰ νὰ ἐργασθῶν εἰς τὸ πλύσιμον ἢ τὸ κοπάνισμα τοῦ λινάριου. Εἰς Ἰωάννινα δὲν ἐγνωρίζετο παντάπασιν τὸ βαμβάκι. Ἐντὸς τῶν οἰκιῶν τὰ πάντα ἐτοιμάζοντο πρὸς ὑψὴν κανίου λινού· μετὰ τὸ διάσιμον δὲ παρεδίδοτο τὸ

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΕ ΤΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΩΝ ΤΟΝ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΝ ΤΟΥ ΜΗΖΑΝΙΟΥ

ΣΚΙΤΣΟ Π. ΡΟΥΜΠΟΥ
"ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ"

ὄλικόν εἰς τὰς καλογραίας ὑψάντρας, ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐκκλησίας Ἀρχιμανδρίου κατοικοῦσας, πρὸς ὑψάντραν.

Ἐργαζόμενοι ἀνυπηρέτεια εἰς τὸ ἐν τῇ ἐκτεταμένῃ αὐτῇ τῆς οἰκίας μας πλουστατεῖον ἤκουσαν τὴν κλαγγὴν τῶν ὄπλων καὶ ὑπόκωφον θόρυβον. Ἀπὸ περιέργουσαν ἀνέβησαν εἰς τὴν παρὰ τὴν ὁδὸν αὐτὴν οἰκίαν, μὴ κατοικοῦμένην τὸν χειμῶνα (σημείωσε δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον αἱ οἰκίαι εἶχον δύο οἰκοδομὰς, χειμωνιακὴν καὶ καλοκαιρινήν).

Ἄν καὶ ἦτο σκότος βαθύ, ἐνόησαν δὲ ἦτο στρατιωτικὴ κίνησις. Δὲν ἔχασαν καιρὸν ἁμέσως ἔτρεξαν καὶ εἰδοποίησαν τὰς κυράδας τῶν.

Ἡ μήτηρ μου (ἀκόμη ἀνύπανδρος) καὶ αἱ ἀδελφαὶ τῆς, ἐνδυσθεῖσαι βαρέως, μετέβησαν εἰς τὴν ἀνω οἰκίαν καὶ ἐκ τῶν παραθύρων ἐνόησαν καὶ αὐταὶ δὲ ὁ θόρυβος ὁ ὑπόκωφος καὶ ἡ κλαγγὴ τῶν ὄπλων δὲν ἦσαν ἀπλὰ πράγματα. Ἡ ἀπορία τῶν ἐλύθη φωνὴ στεντορεία τὰς ἐφώτισε. Τίνος ἦτο ἡ φωνή;... τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ὅστις διέτατε νὰ τοῦ ἀνοίξουν. «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἀλῆς ἀνοίξε μου γλῆγορα». Ἡ γραῖα βυζάστρα τῆς Κυρᾶς Φροσύνης κατέβη καὶ τῷ ἤνοιξε παρηκολούθει δὲ τὴν γραῖαν καὶ νέα τις ὑπηρετρία.

Ἄμα εἰσήλθεν ὁ Ἀλῆς, πιάσει τὴν γραῖαν ἀπὸ τὸ χεῖρ καὶ ἀναβαίνει λέγει εἰς αὐτὴν «μὴ φοβάσαι, μπίρο. Πού κοιμάται ἡ Φροσύνη;» Εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνα, καθ' ἣν ὄραν ἡ Φροσύνη ἐξυπνήσασα ἀπὸ τὸν θόρυβον ἐνεδύετο τὸ κοντογοῦνι τῆς ἅμα δὲ εἶδεν αὐτόν. «Δὲν ἐντρέπασαι, τοῦ λέγει, τὸν κόσμον, δὲν φοβάσαι κἂν τὸν Θεόν, νὰ εἰσέρχασαι εἰς τὴν οἰκίαν μου τὴν νύκτα;»

Ὁ Ἀλῆς μὲ τὸν συνήθη τρόπον εἰς τὰ στόματα τῶν τυράννων.

«Μὴ φοβάσαι, μπίρο μου... ετοιμάσου, ἐνδύσου καλά, διὰ νὰ μὴ κρυώσης». Τὴν ἀφίνει εἰσέρχονται ἁμέσως τὰ παλληκάρια του καὶ τὴν συλλαμβάνουν. Τὴν κυρὰ τῆς ἡ βυζάστρα δὲν τὴν ἀφίνει, τὴν ἀκολουθεῖ μένον εἰς τὴν οἰκίαν ἢ μικρὰ ὑπηρετρία καὶ τὰ δύο μικρὰ παιδιὰ τῆς Κυρᾶς Φροσύνης. Ἡ μικρὰ αὐτὴ ὑπηρετρία διηγήθη τὰ ὅσα ἤκουσεν εἰς τοὺς φίλους τῆς οἰκίας, ἔξ ὧν ἦτο καὶ ὁ θελὸς μου Σουλῆ-βεργος.

Τὴν Κυρᾶν Φροσύνην μετὰ τῆς βυζάστρας τῆς τὴν ἔφεραν τὰ παλληκάρια του εἰς τὰ Λιθαρίτσια (παλάτιον). Εἰς τὸ ἴδιον αὐτὸ μέρος ἔφερον καὶ τὰς πέντε ἀδελφὰς Σελεκοπούλας καὶ τὰς ἐπιλοίτους Ὀθωμανίδας.

Ἡ Κυρὰ Φροσύνη, καταγομένη ἀπὸ εὐγενεῖς, φρόνιμος γυνὴ, εἶχε ὑπόληψιν μεγάλην εἰς Ἰωάννινα ἔμψαι τὸν τυράννον Ἀλῆν, εἰς δὲ τὰ γράμματά τῆς ἐφάνη δὲ κατεφρόνει ἀκόμη αὐτὸν τὸν Ἀλβανόν, Ἑλληνὶς οὕσα καθαρὰ. Τί ἄρα ἐβουλεύετο μετὰ τοῦ δημοκρατικοῦ Κυρίτου;

Ὁ ἀγοράματος Ἀλῆς ἐν τῇ ἀρχῇ του οὐδένα ἤκουεν ἂν ὅμως ἤκουε φρόνιμον τινα ἄνθρωπον, ἤθελεν ὑποπέσει ποτὲ εἰς τὸ λάθος τῆς προσχωρήσεως εἰς στυγερόν ἐγκλημα; Ἀλλὰ ποῖος ἐτόλμα νὰ τῷ κληθῆ; Εἰς ἀγράμματον καὶ ἀπαιδέυτον ἄνθρωπον ποῦ κρίσις; Τὰ μέλλοντα οἱ τοιοῦτοι χαρακτηρῆς δὲν λαμβάνουν ποτὲ ἔπ' ὄψιν οὗτος ἦτο ὁ χαρακτήρ του Ἀλῆ, ὅστις ἤθελε μόνον νὰ χορτάσῃ ἀπὸ ἐκδικήσεως καὶ χρήματα, ὡς κατωτέρω θέλομεν ἰδεῖ.

Ὅλη ἡ πόλις ἐσηκώθη εἰς τὸ ποδάρ. Ἡ δωδεκάς (ἦτοι τὸ δημοτικὸν συμβούλιον) συνηθροίσθη εἰς τὸ προσατεῖον ὁ κόσμος ἐφώναζε κατὰ τῆς πράξεως. «Σταῦρε! Σταῦρε! Τί εἶναι αὐτὰ ὅπου ἀφίνεις νὰ μᾶς κἀμνη αὐτὸς ὁ Λιάπης;» Ὁ προσετώς Σταῦρος καὶ ἡ

δωδεκάς τρέμοντες ὑπόσχονται νὰ μεταβῶσιν εἰς τοὺς δεσπότες, τοῦ ὀποίου ἡ Κυρὰ Φροσύνη ἦτο ἀνεψία, καὶ μετ' αὐτοῦ νὰ φροντίσῃ διὰ τὰ περαιτέρω. Οὕτω διελύθη ἡ ὄχλαγωγία.

Ἡ δωδεκάς μετὰ τοῦ προσετώτος μεταβαίνουν εἰς τοὺς δεσπότες, τοῦ λέγουσιν νὰ φροντίσῃ διὰ τὴν ἀνεψίαν του αὐτὸς δὲ ἀπαντᾷ ὅτι φοβεῖται καὶ τοὺς παρὰ καλεῖ νὰ ὑπάγουν ὅλοι μαζῇ.

«Δεσπότη μας, τοῦ λέγουσιν, εἰάν ἐπρόκειτο περὶ γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι νὰ μὴ εἶχον προστάτας, ἡ πόλις ὀλόκληρος ἤθελε μεταβῆ καὶ φωνάξῃ ἄλλῃ, προκειμένου λόγου περὶ τῆς ἀνεψίας σου, ἡμεῖς δὲν ἐπιμβάλνομεν σὺ εἶσαι καθ' ἡμέραν μὲ τὸν Ἀλῆν, σὺ τὸν ἀκολουθεῖς εἰς τὰς ἐκστρατείας, σὺ συνεργάζεσαι μετ' αὐτοῦ, καὶ θέλεις νὰ ὑπάγωμεν ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι πάντοτε ὑποβλεπόμεθα; Πάρε μαζῇ σου τὸν φίλον του καὶ φίλον σου Σταῦρον καὶ οἱ δύο μαζῇ θὰ καταρθεύσητε νὰ τὸν πείσητε».

Δὲν ἐμποροῦμεν οὔτε ἐγὼ, λέγει ὁ Γκάγκας, οὔτε ἐγὼ λέγει ὁ Σταῦρος.

Θέλτε λοιπὸν, λέγουσιν ἡ δωδεκάς, νὰ ὑπάγωμεν ὅλοι μαζῇ; Ὅχι δὲν τὸ κἀμνομεν τοῦτο, διότι γνωρίζομεν τί θὰ ζητήσῃ ὁ Λιάπης. Θὰ ζητήσῃ χρήματα διὰ τὴν ἐξυγίαν τῶν χρημάτων δὲ ἡ πόλις δὲν δίδει. Περὶ Σελεκοπούλων ἀδελφῶν (βαπτιστῶν) λόγος οὐδεὶς ἐγένετο, ὡς ἀσημάντων προσώπων. Καὶ ποῖος ἐπίστευε νὰ πνίξῃ ἄνθρωπος, οἱ ὅποιοι τὸ παρόπαν δὲν ἐβλαπτοὺν τὴν ὑπόληψιν τοῦ τυράννου;

Οἱ πατέρες ἡ σύζυγοι τῶν Ὀθωμανίδων, μαθόντες τὰ διατρέξαντα καὶ πιστεύσαντες, ἀφῆκαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἀλῆ τὰς γυναῖκας ἢ κόρας τῶν. Τὰ γράμματα ἦσαν ἀληθινὰ, ἡ ἦσαν πλαστὰ καὶ ἡπατᾶτο ὁ λατρός ἀπὸ μαστροπούς;

Ἐπὶ Ἀλῆ πασᾶ ὑπῆρχε δικαστικὴ ἀρχή, ὑπῆρχον ἀνακριταίαι καὶ κρίσις;

Ἐπὶ εἰκοσαήμερίαν ἔμειναν κλεισμέλαι αἱ 18 γυναῖκες εἰς Λιθαρίτσια. Εἰς μάτην ὁ Ἀλῆς ἐπερίμενε ἰκεσίαις τῆς πόλεως (σκικεῖαι). Τὴν πόλιν περιερχόντο οἱ κατάσκοποι του καὶ παρεκίνουν τὸν κόσμον νὰ καταβάλουν χρήματα εἰς ἀπελευθερώσιν των. Ἀλλ' οὐδεμία ἐδίδετο ἀκρόασις. Καὶ αἱ 18 ἐροῖσθησαν εἰς τὴν λίμνην, φέρουσαι ἐπὶ τοῦ τραχήλου τῶν βαρεῖαν πέτραν, καὶ ἐγένοντο βορὰ τῶν ἰχθύων καὶ ἐγγέλαν καὶ καραβιδῶν, τὰ ὅποια ἔπαιον νὰ ἦναι βορὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πολλὰ ἔτη. Ὁ ἄθλιος αὐτὸς τυράννος συμπεριέλαβε καὶ τὴν γραῖαν βυζάστραν εἰς τὸ πνίξιμον. Ἐπέκρωτο ὅμως ὁ Ἀλῆς νὰ φονεῦθῃ εἰς τὸ δοματίον τοῦ μοναστηρίου ἁγίου Παντελεήμονος, ὑπὸ τὰ παρὰ-θῦρα τοῦ ὀποίου ἔλαβε χώραν καὶ ἡ τραγικὴ αὕτη σκηνή. Ἐλεγον δὲ, ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω κατὰ πόσον εἶναι πιστευτόν, ὅτι ὁ Ἀλβανός, ὁ ὁποῖος ἔθηκε τὴν πέτραν εἰς τὸν τραχήλου τῆς Κυρᾶς Φροσύνης, θελχθεὶς ἀπὸ τὴν ὄρασιότητά τῆς, συνεπνίγη μετ' αὐτῆς.

Τὰ ἀνωτέρω ἱστορηθέντα μετὰ ἄλλων τραγικῶν σκηνῶν εἶναι τὰ προσεχέστατα τῆς δυσμενείας τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, ἐκτός τῶν λοιπῶν ἀντικειμένων. Βεβαίως, ἂν δὲν συνέβαινε τὸ ἐν, ἂν δὲν συνέβαινε τὸ ἄλλο, οὐδεμία συνεννόησις θὰ ἐλάμβανε χώραν, ὅπως πλεχθῆ κατὰ τοῦ Ἀλῆ τὸ δικτυόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἔμεινον οἱ Ἕλληνες ἔλαβον μέρος, ἀλλὰ καὶ Ὀθωμανοὶ, ὡς ὁ Πασόμπεης. Ὁ ἀνὴρ τῆς Κυρᾶς Φροσύνης ἦτο ἔμπορος Κωνσταντινουπόλεως οἱ Ἰωαννίται ἔμποροι ἐγένοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει οἱ πρῶτοι μύσται τῆς Φιλικῆς ἐταιρίας, ἥτις ἐργάζετο κατὰ τῆς τυραννίας.

ΤΟ ΔΕΚΔΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΓΙΑΝΝΕΝΑ

Μέσα στην νέα εποποιία, που αξιωθήκε να γραφή η γενεά μας με το αίμα της, τα Γιάννενα ξεχωρίζουν σα μια ξεχωριστή ραψωδία, σαν ένα μεγαλόπνοο τραγούδι, που, στήνοντας χορό μαζή ζωντανοί και πεθαμένοι, σκιές αναστημένες απ' τα μνήματά τους και λεβέντικα κορμιά ξεπεταγμένα από την ώμορφότερη άνοιξη της ζωής, τὸ τραγουδοῦν και τὸ χορεύουν, χτυπώντας τὴ γῆ μ' έναν ἥρωϊκὸ ρυθμὸ.

Και οἱ τόποι, ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἔχουνε τὶς φυσικὲς και τῆς ἠθικῆς τους ὁμορφάδες. Χαρά σ' αὐτοὺς που σμίγουν και τὶς δυὸ σὲ μιὰ βασιλικὰ κορῶνα! Γιατὶ κ' οἱ τόποι ἔχουνε τὴν ψυχικὴ τους ζωὴ, τὴν ἐσωτερικὴ τους αἰσθηματικὴ ἱστορία, τὶς μυστικὲς τους θύμησες, τὶς ἀγάπες τους τὶς περασμένες και τὰ ὄνειρά τους, που λοχταριστὰ τὰ καρτεροῦν νὰ στρέξουνε μιὰ μέρα. Οἱ τόποι αὐτοὶ εἶναι σὰ ζωντανοὶ, περισσότερο ζωντανοὶ ἀπὸ κάποιους ἄνθρώπους, γιατί μέσα τους, ἔξω ἀπ' τὴ φυσικὴ ζωὴ, σαλεύει μιὰ αἰσθαντικὴ ψυχὴ, που τὴ βλέπεις νὰ φανερώνεται σὲ κάθε σου βῆμα. Ὁμορφοὶ τόποι, παράδεισοι χιλιόκαλοι, θαμπώματα τῶν ματιῶν και χαρὲς τῆς ψυχῆς, εἶναι γεμάτος ὁ κόσμος. Ὅμως λίγοι ἔχουνε τὴν ἀνθρώπινη ὁμορφιά, που εἶναι ἡ μεγαλύτερη ὁμορφιά που βγῆκε ἀπ' τὰ χέρια τοῦ Δημιουργοῦ.

Εἶναι ὅμως τόποι στὸν κόσμο, τόποι-ἄνθρωποι. Πατεῖς τὸ χῶμα τους και θαρρεῖς πῶς ἀναστενάξει. Ὁ ἀέρας τους εἶναι γεμάτος πνεύματα. Ἀπὸ τῆς φυλλωσιῆς τους, που τὶς σαλεύει, σέρνοντας κοπάδια ψυχῶν, ὁ ἀέρας, ζευγάρια μάτια κρυμμένα σὲ θωροῦν και σὲ γλυκοκοιτάζουν. Τὸ νερὸ, που γκρεμίζεται ἀπ' τὰ ψηλά τους βράχια, τραγουδεῖ παλληκαρίσιες δόξες και τὸ ρυάκι, που φιδοσέρνεται μέσα στὰ πολυτρίχια, σιγολέει ντροπαλὰ κάποιους παλιούς ἐρωτικούς σκοπούς. Μέσ' στὰ παλιὰ χαλάσματα οἱ σαῦρες ψάχνουνε, γυρεύοντας κάποια διαμαντικὰ παλιὰς ἀρχόντισσας νὰ στολιστοῦνε. Οἱ ἀράχνες ἀνυφαίνουν τὶς ἀέρινες μπόλιες τους με τὴν κλωά, τὴν τυλιγμένη στὴν ἀνέμη τοῦ Παραμυθιοῦ. Ἐνας βράχος, που στέκεται μοναχὸς του, συλλογίζεται κι' ἀναθυμιάται. Τὰ δέντρα σαλεύουν τὰ κλαδιά τους σὰ χέρια. Και «δὲν εἶναι πέτρα ταπεινὴ — χαμόκλαδο δὲν εἶναι», που νὰ μὴν ἔχη ματιά, μιλιὰ, γέλιο, παράπονο, κλάμα...

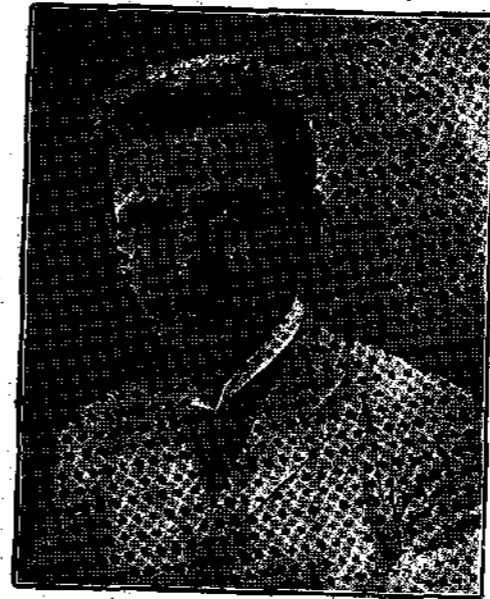
Γιάννενα, μαῦρα Γιάννενα, ποιά καρδιά ἔχει τὴν ἄπλα σας, ποιὸ μέτωπο τους στοχασμοὺς σας, ποιὸ θυμητικὸ τὰ πλούτια σας; Μέσα στὰ μαῦρα τῆς ὀρφάνιας σας, ἀναθυμῶντας μιᾶς ζωῆς δόξες και βάσανα, καιροὺς και χρόνους, ἀκαρτερούσατε τὸ Βασιλόπουλο, σὰν τὴ νουφύλα τοῦ παραμυθιοῦ, τὸ Βασιλόπουλο, νὰ σπάση τὴν βαρειά τὴ σιδερόπορτα τῆς φυλακῆς σας. Χρόνια και καιροὺς ἀκαρτερούσατε ν' ἀπλώση ὁ Δικέφαλος Ἀετὸς τὸν ἦσκιο τῶν φτερῶν του ἀπανωθὲ σας. Ἦρθε ἡ ὥρα κ' ἦρθε τὸ βασιλόπουλο. Ἀπὸ τῆς λίμνης τὰ νερά, νά! ἡ Κυρά-Φροσύνη, ξύπνησε και λούστηκε, ἀπ' τὸν βαθὺν τὸν ὕπνο, και σέρνει τὸ χορὸ με τὶς δεκαεφτά παρθένες. Καβάλα στὸ ἄσπρο του ἄι, ἀνάμεσό τους, προβαίνει ὁ Λυτρωτὴς. Γιάννενα, μαῦρα Γιάννενα, ὁ Δικέφαλος Ἀετὸς ζυγιάζει τὰ φτερά του ἀπανωθὲ σας. Ἐρχεται ὁ Αὐτοκράτορας...

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

Στέφανος Μαρτζώκης

ΣΤΗΝ «αὐτογραφία» του ὁ Στέφανος Μαρτζώκης—ὁ ποιητὴς που πέθανε ἔδω και λίγες ἡμέρες στὸν «Ἐθαγγελισμὸν»—γράφει δι, ὅταν ἦταν ἀκόμη παιδί κ' ἔλαβε μέρος σὲ μιὰ λιτανεῖα «φορτώθηκα ἕνα μεγάλο σταυρὸ, που μοῦ ἦταν γραμμένο νὰ φέρω δὴ μου τὴ ζωὴ». Τὴν μαρτυρικὴν αὐτὴν ζωὴν ἠμποροῦμε νὰ τὴν ἰδοῦμε και μέσα σὲ ὅλο τὸ ποιητικὸν του ἔργον. Ὁ θρήνος και τὸ παράπονον ἢ καλλιτέρα ἢ πικρα εἶναι τὸ κυριώτερον γνώρισμα τῆς ποιήσεώς του. Τὰ περισσότερα ποιήματά του, τὰ βαθειὰ ἀτομιστικά, δὲν εἶναι παρὰ ἕνα ἀδιάκοπον θρηνηλόγημα, μιὰ ἐξιστόησις συνεχῆς κάποιας δυστυχίας που ἔρχε τὴν ἀρχὴν τῆς εἴτε σ' ἐρωτικὲς εἴτε σὲ ἄλλες βιωτικὲς ἀτυχίες.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΡΤΖΩΚΗΣ

Ἐκαμὲν ὁ ἴδιος—ἠμπορεῖ νὰ εἶπῃ κανεὶς—τὸν πόνον ὀδηγὸν τῆς ζωῆς του.

Μὰ ὁ πόνος αὐτὸς δὲν τοῦ ἐστάθηκε και πάντα δημιουργικός. Τοῦ εἶχε δώσει μιὰ μορφή πολὺ κοινὴ και στερεώτατη κ' εἶσι κατάντησε νὰ γίνῃ ποιητὴς μονότονος. Δὲν πιστεῦν νὰ ὑπάρχη μέσα σ' ὅλη τὴ νεώτερη ποίησι μας ἔργον ποιητικὸν ἀπὸ ὅσα ἀξίζουν τὸν κόπον νὰ τὰ προσέξῃ κανεὶς—πλέον μονότονον. Τὸ ξέσπασμα τοῦ πόνου του γίνεται πάντοτε ἐπάνω στὸ ἴδιο μοτίβο, που ὅσο κι' ἂν προσκαθοῦσεν ὁ Μαρτζώκης νὰ τοῦ δώσῃ ἕνα χῶμα Δεσπαδικὸ, δὲν κατώρθωνε ποτὲ σχεδὸν νὰ τὸ ἐπιτύχῃ. Ἡ μονότονη αὐτὴ ποίησις δὲν μᾶς ἱκανοποιεῖ τουλάχιστον με τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, με τὴν πλαστικότητα τοῦ στίχου ἢ με τὴν ἐντέλειαν τῆς γλώσσης. Τὰ σονέτα του—στολισμένα βέβαια πολλὰ με διαλεκτοὺς στίχους και με ξεφανώματα ἀληθινοῦ πόνου ἢ με καμιά γενναίαν ἰδέα—δὲν ἔχουν γενικὰ τὴν πλαστικότητά ἐκείνην, που θὰ τὰ εἴδειχεν ἀληθινὰ καλλιτεχνήματα. Τους λείπει ἀκρι-

βῶς ὅ,τι ἔπρεπε νὰ ἔχουν: προσεκτικὴ ἐργασία, σφιχτοὺλεμα ἀληθινοῦ τεχνίτη τοῦ στίχου. Μέσα ἀπὸ τὰ τόσα ποιήματα που βρέσκονται στὸν τόμον τῆς Βιβλιοθήκης Μαρασλῆ με τὸν τίτλον «Ποιήματα», πολὺ λίγα εἶναι ἐκεῖνα που ἠμπορεῖ κανεὶς σήμερὰ νὰ τὰ διαβάσῃ με εὐχαρίστησι και προσοχή. Ἡ μονοτονία, ἡ ἔλλειψις, πῶ σαστά, τῆς ἀληθινῆς ποιητικῆς ἐμπνεύσεως φαίνεται ἀκόμη και ἀπὸ τὸ δι' ἐπάνω στὸ ἴδιο θέμα εἶναι γραμμένα τέσσερα και πέντε ποιήματα χωρίς καμμί ἀπολύτως διαφορὰ στὴ μορφή και στὴν ἰδέα.

Ὁ Ζακυνθινὸς ποιητὴς, ὁ ἰταλικῆς καταγωγῆς, που εἶχε τραφή με τὴν ἰταλικὴν φιλολογίαν και εἶχε μελετήσει και τὸν Σολομὸν—καθὼς λέει ὁ ἴδιος—και που ἔχανε πολὺ ἀπὸ τὴν δυνάμιν του στὴν προσοπάθεια νὰ μιμηθῇ τὸν Δεσπαρτικὸν και τὸν Καρνοῦτση, ἐγνώρισε κάποιαν περιόδον, που τὸν ἐδιάβαζαν αἱ νεαὶ και τὸν ἐπρόσεχαν. Ἀλλὰ ἡ περίοδος αὐτὴ ἦταν πολὺ σύντομη. Οἱ νεοὶ γλήγορα εἶδαν ὅτι πρέπει νὰ πάρουν ἄλλον δρόμον, ἂν δὲν ἠθελαν νὰ μείνουν κι' αὐτοὶ στάσιμοι. Ἐπειδὴ ὁ Μαρτζώκης ὅποιος ἦταν στὰ ἱδρῶ π. χ., τέτοιος ἔμεινε ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Σὲ πολλὰ μάλιστα ποιήματά του τῶν τελευταίων χρόνων φαίνεται και κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ του. Οἱ νεοὶ, που τὸν ἐπλησίαζαν και τὸν ἐκτραποῦσαν συντροφιά, τοῦ εἴδειχναν κάποιαν βαθὴν σεβασμὸν και πάντα εἶχαν πρόχειρον τὸν θαυμασμὸν τους γιὰ τὸ ἔργον του, χωρίς ὅμως και νὰ δοκιμάζων τὴν ἐπίδρασίν του. Ὁ Μαρτζώκης ἐνόμιζεν δι ἦταν ἀρχηγὸς σχολῆς και ἐνοιῶθε στὴν ἰδέαν αὐτὴν χαρὰ, που δὲν τὴν ἐκρυβε—μὰ ἡ ποιητικὴ παραγωγή τῆς νεωτέρας γενεᾶς δὲν παρουσιάζει κανέναν μαθητὴν του. Εἶχε πάντα και αὐτὸς πρόχειρον τὸν ἐπαινον γιὰ κάθε νέον που θὰ ἐκαιοῦσε τὸ ἔργον του. Ἐπαινοῦσεν ἀκόμη ἐπειδὴ δὲν ἠθελε νὰ πικράνη κανένα. Αὐτὸ βέβαια δείχνει τὴν καλὴ του καρδιά, μὰ ὄχι και τὸν ἀληθινὸν τεχνίτην.

Ἐνα ὅμως πρῶγμα δὲν πρέπει βέβαια νὰ τοῦ τὸ ἀρνηθῶμε: δι ἦταν πάντα πιστὰ ἀφοσιωμένος στὴν ποίησι και στὸν πόνο του.

ΗΛ. Π. Β.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Κοιτῆ Παλαμᾶ: Ἡ Πολιτεία και ἡ Μοναξιά. Ἀθήναι

ΕἶΣ ἕνα τόμον τοῦ κ. Παλαμᾶ πάντα θὰ γνωρίσῃς μιὰ βαθειὰν ἐμορφιά και θὰ βρῆς νότες—που εὐκολα δὲν τὶς ξεχνᾷς—νὰ τὶς ταυρίσῃς στὸ ὄνειρο τῆς ζωῆς. Και θὰ τοῦ χρεωστῆς χάριν, τοῦ ποιητοῦ, που σοῦ χαρίζει τὸ τραγούδι του, δικό σου τραγούδι τώρα.

Ὁ κόσμος παραμυθι-
τὸ Τραγούδι, τ' ἀθάνατο νερὸ.

Εἶς τὸν τόμον αὐτὸν, πολλὰ τραγούδια γραμμένα ἀπὸ χρόνια, ἔρχονται ἀργὰ τώρα νὰ φανοῦν δὴ μαζὶ συντροφικὰ με ἄλλα νεώτερα. Παντοῦ ξεχωρίζει τὸ γνώρισμα τῆς ποιήσεως τοῦ κ. Παλαμᾶ, ὅπου κάθε ἐποχὴ εἶναι δεμένη με τὴν προηγουμένη ἢ με τὰ κατόπιν ποιήματά του. Δὲν ἠμπορεῖς νὰ χωρίσῃς τὴν «Ἀσάλευτη Ζωὴ» εἴτε τὸν «Τάφον» ἀπὸ «Τὰ Μάτια τῆς Ψυχῆς μου», μολονότι τότε, σὲ πολλὰ, ἐνοιῶδες δυνατὴν ἐπίδρασιν, τόσην, που νὰ σοῦ θυμίζουν ἀμέσως ἕνα ὄνομα σὶν τοῦ Βιγνὴ π. χ. ἢ ἄλλον ποιητοῦ. Ἐχομε προστά μας τὸ πῶς πλατὸ, τὸ πῶς πολυχορδον, τὸ πῶς πολὺτόμον και ἀκόμη ξεκούραστο και δροσερὸ και λαχταριστὸ ἀπὸ πόνον εἴτε ἀπὸ πόθον, ἔργον τῆς νέας ἑλληνικῆς ποιήσεως.

Κάθε του ποιήμα, βγαλμένο από την φεγγόβολη...
έστι ψυχής άδολα ποιητικής και διανοίας που δίνει...
προφητικά την σκέψιν με της ζωής το πέρασμα.

Πάντα το τραγούδι του κ. Παλαμά το δονεί κύμα...
βαθύ, είτε από τον κόσμο των πραγμάτων, είτε...
κατ' εὐθείαν από της σκέψεως την πηγήν είναι ἐμπνευ-

Η έμορφιά, εκείνη που μάς σέρνει δυνατά πίσω της...
δέν είναι πάντα το θάμπωμα των ματιών πιδ βαθειά...
και πιδ μύκια είναι η φωνή που ακούεται σιγά-σιγά...

από τα πιο συνηθισμένα...
έγω είχα πλάσει τη χαρά.

Έχει το χρυσό κλειδί που χαρίζει στον τεχνίτην ο...
Θεός να τον ήμουν της ζωής. Θα την τραγου-...
δήση, όχι με τα μεγάλα λόγια που μιλούν στα πλήθη,

Από την Ράχη την δλόμαυρη...
από την έρημη τη γή...
ή Δόξα λιθωμένο σκέλεθρο...

Ατακτα, έδω κ' εκεί, έπηρα μερικά γνωρίσματα της...
τέχνης του κ. Παλαμά να γράψω το σημείωμα αυτό...
Θα ήθελα να είτώ πολλά, πάρα πολλά.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

Η πτώσις των Ίωαννίνων υπήρξε το μεγαλύτερον...
κατόρθωμα του πολέμου και η εύτυχης κατακλεις...
των πολεμικών επιχειρήσεων της Ελλάδος.

τούρκων αποβαίνει αλήθως δύσκολον να υπογράψη...
συνθήκην περι ειρήνης με όρους βαρύτερους από τους...
περιεχομένους εις την συνθήκην την όποιαν επρόκειτο...

Το εὐχάριστον εις την γενικήν κατάστασιν εινε η...
αποφασισθεΐσα και εν εκτελέσει εύρισκομένη διάλυσις...
της επιστρατεύσεως της Αυστρίας και Ρωσίας η όποια...

Την αΐθριότητα της όλης καταστάσεως σιαάζουν εν...
μέρει προστριβαί τινες μεταξύ των συμμάχων έκδη-...
λούμεναι ένιοτε δια λυπηρών επεισοδίων.

Εινε βέβαιον ότι οι Βούλγαροι ενέχουν χαρακτιρη-...
στικός ιδιότητις ατινες δύνανται να διαταράσσον...
ένίοτε την καλήν γειτονίαν μετ' των όμορων των άλλ'...

ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΚΑ

Ο γυμνασιάρχης Ανασελιτσης υπέβαλεν εις τον διο-...
κητικόν επίτροπον έκθεσην περι των παλαιοντο-...
λογικών εύρημάτων εις την περιφέρεια Σιατίστης.

Έκ των παλαιοντολογικών τούτων εύρημάτων

πολλά κατά καιρούς εστάλησαν εις το Παλαιοντολο-...
γικών Μουσείον, ελάχιστα όμως μέχρι τέλους εκομι-...
σθήσαν εκεί, τών πλείστον κατακειμένων μέχρι πρό...

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΕΙΣ την στήλην αυτήν δημοσιεύομεν τας ειδήσεις...
όσας ανέκοίνωσε το Γραφείον του Τύπου.

Τρίτη 5 Φεβρουαρίου.—Περί την 9ην π. μ. της σήμε-...
ρον ενεφανίσθησαν εις την είσοδον των Δαρδανελίων...
δπου και παρέμειναν μέχρι της 11ης μ. μ. εν θωρηκτόν...

Τρίτη 5 Φεβρουαρίου.—Η περι καταλήψεως του Με-...
τόβου υπό του τουρκικού στρατού διαδοθεΐσα είδη-...
σις εινε καθ' ολοκληρίαν άνακριβής.

Το Μέτσοβον δέν προσεβλήθη κών υπό των Τούρ-...
κών, κατέχεται άλλως τε υπό του ελληνικού στρατού...
ισχυρώς.

Φιλισπιάς, Παρασκευή 15 Φεβρουαρίου.—Αί ήμέτε-...
ραι δυνάμεις συνεκορούσθησαν χθές παρά την Μόλι-...
σταν μετ' ισχυρού έχθρικού άποσπάσματος.

Την ίδίαν ήμέραν οι Τούρκοι ένισχυθέντες επεχείρη-...
σαν άντεπίθεσιν έναντίον των ιδικών μας, άλλ' απε-...
κρούσθησαν.

Μετά τό πέρασ του άγώνος οι ήμέτεροι έθψαν 100...
έχθρικά πτώματα. Έκ των φονευθέντων 8 ήσαν αξιω-...
ματικοί. Αι άπίλειαί των ήμετέρων άνέρχονται εις 4...

Ο Πληθυσμός της Κονίτισης και των περιχώρων...
πανηγυρίζει δια την λαμπράν ταύτην νίκην των ελλή-...
νικών όπλων.

Φιλισπιάς, Κυριακή 17 Φεβρουαρίου.—Τα ήμέτερα...
στρατεύματα κατερχόμενα εκ Μετσόβου επετέθησαν...
έναντίον των εις Χρυσοβίταν, Δρεσδένικο, Αίπι και...

Κυριακή 17 Φεβρουαρίου.—Ο άνθυπολοχαγός κ. Σαρ-...
κής φυλάσσαν με είκοσι άνδρας την γέφυραν Παπα-...
στάδη διεσκόρπισε χθές τουρκικών σώμα εκ εκατόν...

πεντήκοντα άνδρων το όποιον εβάδιζε με τών σκοπόν...
να κυλώσση τους όλιγαριθμούς ήμετέρους.

Κυριακή 17 Φεβρουαρίου.—Μοΐρα ελληνικού στό-...
λου έφρυσε βολάς τινας έναντίον έχθρικού πυροβολι-...
κού τοποθετημένου παρά τους Αγίους Σαράντα. Οι...

Δευτέρα 18 Φεβρουαρίου.—Ο ήμέτερος στρατός...
κατερχόμενος εκ Μετσόβου απόδησε τον έχθρόν και...
προχωρεί προς τον Άραχθόν. Κατ' είδήσεις του άντι-...
συνταγματάρχου κ. Μαλάμου την 15 κ. μ. όκτακόσιοι...

Την επομένην 500 περίοιου Τούρκοι μετ' δύο ή...
τριών πυροβόλων επεχείρησαν να εκποτίσουν τους...
ήμετέρους από την Λυκοσάνην, οι εν τή μονή όμως...

Τρίτη 19 Φεβρουαρίου.—Μοΐρα ελληνικού στόλου...
έφ' ης επέβαιναν ισχυρόν σώμα στρατού, εκανονισόβ-...
λησε χθές τους Αγίους Σαράντα. Δυσκορησθέντος...

Έμπν Αγά, Τετάρτη 20 Φεβρουαρίου 11.30 π. μ.—Την...
προχθές Τρίτην ήρξατο γενική επίθεση κατά του φρου-...
ρίου Ίωαννίνων.

Την κυρίαν επίθεσιν διέταξα κατά του δυτικού μετώ-...
που του φρουρίου ήτοι κατά της γραμμής Μανωλίσσης...
Αγίου Νικολάου, Σανδοβίτσης. Προς τον σκοπόν τού-...
των συνεχέντρωσα εις τό άριστερόν μου λιάν σημαντι-...
κός δυνάμεις, εκ των όποιων απέστειλα τμήμα στρα-...
τίας εκ τριών φαλάγγων υπό τον ύποστράτηγον Μο-...
σχόπουλον.

Το ήμέτερον πεζικόν έβαλε εκ των θέσεών του κατά...
των έχθρικών χαρακωμάτων παρσάσαν τον έχθρόν εις...
τό να τάξη το πεζικόν αυτού εις θέσεις μάχης και να...

Το πυροβολικόν μας επαφελήθεν έβαλλεν σφοδρό-...
τατα κατά του έχθρου επενεγκόν εις στήν μεγάλην...
φθοράς εις άνδρας και όλικόν. Το πύρ του πυροβολι-...
κού ήμών έξηκολούθησε καθ' όλην την νύκτα της Τρί-...
της. Μετά τούτο δια την σήμερον Τετάρτην διέταξα...

Κατά ταύτην το μέν δεξιόν και το κέντρον έδει να...
εκτελέσσαι άγώνα κατατριβής προς θέσμεσιν των...
έχθρικών δυνάμεων, το δε άριστερόν αίφνηδιστικην...
επίθεσιν.

Η πορεία και η συγκέντρωσις πασών των φαλάγ-...
γων του άριστερου έγένετο μετ' θανμαστικής άκριβείας...
και τάξεως, του έχθρου μη αντίληφθέντος την κίνησιν...
ταύτην. Ο αίφνηδισμός αυτού υπήρξε πλήρης και...

Του 2ου τμήματος στρατίας η άριστερά φαλαγγή περι

σιασθέντας μοι κατοίκους μπέηδες και αγάδες χαιρω αναφέρων κατάληψιν και ύποταγην επίσης Τουμουριώς μέχρι Κολαμά και εκειθεν Φιλιάτες.

Διά τμημάτων μου κατέχω Παραμυθίαν, Καρβουνάριον, Μαργαρίτιον, Πάργαν, Κορώνην, Γουμενίτσαν, Καστρι, Φιλιάτες, Νεοχώρι, αποπλίζων τους κατοίκους μη δυνάμενος να διαθέσω τμήματα άλλαχού πέραν Κολαμά. Μεταβαίνω εις άπαντα τά καταληφθέντα μέρη.

Ο δθωμανός βουλευτής Μεχσίν Ντινό προσήλθε μετά πολλών προκριτών, βέηδων και αγάδων από τó Καστρι και έδήλωσε μεθ' όλων τελείαν ύποταγην.

Ήπίτης

Γεώργια, Κυριακή 3 Μαρτίου. — Σήμερον ή 8η μεραρχία μετά του συντάγματος του ίππικού έπροχώρησεν από Χάνι Δελβινάκι μέχρι της διασταυρώσεως της όδου προς τó Δέλβινον και Άργυροκάστρον.

Η έμπεροσθοφυλακή του έχθρου προσβλήθη εις περι την Άρνίτσαν έστράτη εις φυγήν. Δύο τάγματα έχθρικά εκ 30 αξιωματικών και 570 άνδρών ήχμαλωτίστησαν.

Κωνσταντίνος Διάδοχος

Κυριακή 3 Μαρτίου. — Χθές π. μ. άποβατικός στρατός υπό την προστασίαν του θωρηκτού «Σπέτσι» κατέλαβε την νήσον Σάμον. Ο ένθουσιασμός του λαού είνε άπεριγράπτος.

Γεώργια, Κυριακή 3 Μαρτίου. — Σήμερον ή 8η μεραρχία υπό την διοίκησιν του συνταγματάρχου κ. Ματθαιοπούλου προήλασε κατά του Άργυροκάστρου. Άμα τή προσεγγίσει αυτής και μετά τινος βολάς του πυροβολικού, ό έχθρος υπεχώρησε προς την διεύθυνσιν του Τεκελενίου. Η μεραρχία κατέλαβε την πόλιν.

Κωνσταντίνος Διάδοχος

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Η Κυβέρνησις άνέθεσεν εις τόν θαλασσογράφον κ. Β. Χατζήν να ζωγραφίση την τελευταίαν ναυμαχίαν της 5ης Ιανουαρίου. Από τόν χρωστήρα του κ. Χατζή περιμένομεν κάτι άντάξιον της μεγάλης ήμέρας.

Άνεκαλύφθη ότι εις τά άνάκτορα των Ρωμαίων Αυτοκρατορών υπήρχεν άσανσός.

Εις τó Πανεπιστήμιον της Νεαπόλεως ιδρύθη έδρα της νεοελληνικής φιλολογίας.

Ο δήμος Άκραϊφνίων ένήφισε 25 χιλιάδας δραχμάς διά τόν έναερίον στόλον μας.

Άπέθανε ό γάλλος στρατιωτικός ζωγράφος Έδουάρδος Ντετάιλ, 64 έτών. Η γαλλική τέχνη χάνει έναν άηθιχόν καλλιτέχνην.

Τόν Αύγουστον 1913 καλείται Γεωλογικόν Συνέδριον εις Τορόντο του Καναδά. Η Έλλάς προσεκήληθη να άποστείλη αντιπρόσωπον.

Πολύς λόγος γίνεται εις την Ιταλίαν διά τας προσεχείς παραστάσεις των έργων του Έδριπίδου εις τó «Λαϊκόν θέατρον» του Μιλάνου. Θα δοθούν αι «Βακχίδες» ή «Άλκηστις» και ό «Κύκλωψ». Μεταφραστές είναι ό καθηγητής της ελληνικής φιλολογίας εις τó

Πανεπιστήμιον της Πάδουας κ. Έκτωρ Ρομανιόλι, μεταφραστής και του Άριστοφάνους. Ο Ιταλικός τύπος έξαιρεί τó φιλολογικόν γεγονός με καθημερινά άρθρα και αναλύσεις των έργων που θα παρασταθούν.

Άπέθανε ό διεθυντής του «Messenger d'Athènes» Α. Στεφανόπουλος.

Οί Χιοι συλλέγουν έράνους διά να παραγγείλουν ένα πολεμικόν. Την πρωτοβούλιαν είχε ό μητροπολίτης κ. Ίερώνυμος Γοργίας.

Νεώτατος άπέθανε ό άθλητής δλυμπιονίκης Τσικλητήρας. Την κηδείαν του ανέλαβε ή πολιτεία τιμών τον νεκρόν.

Ο τελευταίος άποθανών Πειραιώτης Παναγιώτης Κολοσσίκας έκληροδότησε εις τόν Δήμον Πειραιώς περι τας 500 χιλιάδας δραχμάς διά να κτισθί μεγαρον των θραιοιν τεχνών.

Τας 6 Μαρτίου εορτάζεται εις την Ρωσσίαν ή 300στη έπετηρίς της δυναστείας Ρομανόφ.

Η Έπιτροπή διά την έκδοσιν των Άπάντων του Μαβίλη παρακαλεί όσους έχουν γραμμάτα του να τσέλουν εις τά γραφεία του Έκπαιδευτικού Όμίλου, 4 όδός Λέκα, διά να περιληφθούν εις την έκδοσιν. Τά γραμμάτα θα άντιγραφούν και θα επιστραφούν άμέσως.

Άπέθανε ό ζωγράφος Πολυχρόνης Δεμπίσης. Εις προσεχές τεύχος θα γραφούν τά «Παναθήνια» διά τόν έκλεκτόν τεχνίτην.

Έλάβαμεν την επομένην έπιστολήν:

Κύριε Μιχαηλίδη,

ΕΙΣ τó τελευταίον φύλλον των «Παναθηναίων» σας ό με την υπογραφήν «Άναστασόπουλος Άθηναίος» καθώς και ό κ. Páris θέλουν, γραφόντες περι της Ιστορικής Βασιλικής του Άλη πασσά, να δώσουν τόπον γεννήσεως ταύτης άπλώς την Παραμυθίαν ή μάλλον ως λέγει ό κ. Páris «ένα κόρη από την Παραμυθίαν...» και κατόπιν ό κ. Άθηναίος «κόρη κάποιου Κονταζή...»

Τό τοιοῦτον ὄμως εἶναι ὀλοτελῶς ἀναληθές, καθ' ὅσον ἡ Βασιλικὴ ἐγεννήθη εἰς *Λιμπινοβον* (Γρεβενῶν) καὶ ἦτο γόνος τῆς οἰκογενείας τῶν *Ἐξάρχων* ἢ *Γομαριάρχων*, τῶν ὁποίων οἱ ἀπόγονοι εὐρίσκονται ἀκόμη ἐν *Λαμίῃ* καὶ ἐν *Λιμπινοβῶ* καὶ *Σχοινητόβῶ* (Γρεβενῶν). Ἦτο ἐξαδέλφη τοῦ Νικολάου Ἐξάρχου ἢ Γομαριάρχου καὶ ἀνομάζετο Βασιλικὴ Ἐξάρχου. Ἠρότηγ ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ἄλη ἢ κατ' ἐκδοσιν τῆς κυρούλας μου (Αἰκατερίνης Ἐξάρχου, ἀνεψιάς τῆς Βασιλικῆς) ἐκ τῆς ἔξωθι τοῦ *Λιμπινοβου* βρύσης.

Αὐτὰ μόνον πρὸς τὸ παρὸν ἐπιφυλάσσομενος νὰ ἐπανέλθω, ὅποτεν συμπληρώσω τὰ τῆς ἱστορίας ταύτης, δι' ἣν καὶ μετέβην πρὸ 2 ἐτῶν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Μεθ' ὑπολήψεως
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΛΑΖΟΣ

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ρυθμοὶ καὶ Νόμοι, Α. Ι. Παρρακίδου. Τραπεζοῦς, Δραχ. 2,50.

Υμνος στὸν Διάδοχον Κωνσταντῖνον, Τυμφορηστοῦ. Ἀθήναι.